

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΡΑΛΛΗ

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΟΙΙΑ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΤΥΠΟΣ Α. Κ. ΓΕΡΑΡΟΥ

1920

ՀԱՄՈՒՄԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 — ΧΑΝΙΩΝ —
 Αριθ. 889, 59 / ΡΑΔ
 Αριθ. 18696
 Χρονολ. Είσοδ. 18-10-1962
 Εισικότης Περι Κρήτης

ΔΗΜΑΡΑΣ

ᾠ

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟΝ ΤΕΛΟΣ
 ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1866-68

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞ. Σ. ΡΑΛΛΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΕΛΕΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
 1864 - 1933

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΤΥΠΟΣ Α. Κ. ΓΕΡΑΡΑΟΥ

1920

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΕΛΛΗΝΑ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΤΗΝ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

ΘΑΥΜΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Δράμα εἰς πράξεις τρεῖς.

ΠΡΟΣΩΠΑ

Κωστᾶς ἢ Κωσταρᾶς, ἀρχαῖος ἀρχηγός, 80 ἐτῶν.

Μαρία, κόρη τοῦ Κωσταρᾶ, ἐτῶν 21.

Κριάρης, ἀρχηγός, ἐτῶν 70.

Κόρακας, ἀρχηγός, ἐτῶν 40.

Δημαρᾶς ὁ Ἡρώς τῆς Κρήτης, ἐτῶν 27.

Ρεδῆφ Πασᾶς, κυβερνήτης τῆς Κρήτης.

Γυφτοπούλα ἢ Χαϊρέ, ἐτῶν 20

Αλῆς, ἀρχιαστυνόμος Χανίων.

Στρατιῶται καὶ ἐβελονταὶ τῆς Κρήτης ἐν ἐθνικῇ στολῇ
(βράκες, μπότες, χαντζάρια)—Μουσουλμάνοι Στρατιῶται.

Ο Ἡρωσ τῆς Κρήτης ἐγράφη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἀλεξάνδρου Σ. Ράλλη, ἡ δὲ παροῦσα μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν δημοτικὴν εἶναι ἐπίσης ἔργον τοῦ Κυρίου Α. Σ. Ράλλη καὶ ἐγένετο κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1919.

ΣΗΜ. — Ἡ πρώτη μετάφρασις τοῦ Ἡρωσ τῆς Κρήτης ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, κατὰ Μαῖον τοῦ 1919 ἐγένετο παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Γαλανοῦ τῇ προσθήκῃ τοῦ ῥόλου τῆς Γυφτοπούλας, διὰ τὸ θέατρον «Ἄ Ἀθήναια», ὅπου καὶ ἐδιδάχθη μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1919.

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Σκηνή I.

Εἰς τὰς ὑπωρείας λόφου παρὰ τὸ ὄρος τῆς Ἰδης (Ψηλορείτης) βλέπομεν δύο μεγάλας σκηνὰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Στρατιῶται Κρητῆτες φαίνονται διασκορπισμένοι καὶ ἐξαπλωμένοι περὶ τὰ κρημνὰ τῆς λοφοσειρᾶς (εἶναι τὸ στρατόπεδον τῶν ἐπαναστατῶν).

ΚΡΙΑΡΗΣ

(στέκεται ὄρθιος ἔξωθεν μιᾶς ἐκ τῶν σκηνῶν ἐνῶ ὁ ἥλιος ἀνατέλει).

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

Ἄπο τῆς Ἰδης τὴν πλαγὰ, στὰ χιόνια βουτημένη
ὁ Ἥλιος, δίσκος χρυσός, βραδυπορῶν προβαίνει,
Κι' αἱ πρώτες αἱ ἀκτίνες του στῆς χιονισμένες ῥάχες
ἀντανακλοῦν σὰν τ' ἄρματα ποῦ λάμπουνε στῆς μάχης,
Ἐκεῖ ὁμως ἀντίκρου του ἐκεῖ μέσ' τὴν λαγκάδα
φωτίζ' ὁ ἥλιος τὸ χωριὸ ποῦ καίει σὰν λαμπάδα,

καὶ ὁ καπνὸς τὸ σκέπασε τὸ δύστυχο χωριό,
 ἐκεῖ Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες σφάζουν μίαν καὶ γιού,
 Ἐσὺ Εὐρώπη σεριανᾶς ἀπὸ μακρὰν τὸ δρᾶμα
 γιὰ τὸ βρίσκεις φυσικό, συνηθισμένο πρᾶμμα,
 νὰ σφάζουνε χριστιανούς, καὶ νὰ τοὺς τυραννοῦνε,
 ἀρκεῖ οἱ βασιλείαδες σου ἀπ' τὸ φτωχὸ νὰ ζοῦνε,
 κι' ὅλοι οἱ διπλωμάτες σου στῆς φέστες νὰ γλεντοῦνε:
 Γαλλία ὑπεσχέθηκες σὺ νὰ μᾶς βοηθήσης,
 ὁ Ναπολέων τρίτος σου, ἄλλοῦ χει τὰς αἰσθήσεις:
 Ὡς πότε ποῖο ἐλευθερῖα τοὺς βασιλεῖς θ' ἀφήνης
 χῶρας, λαοὺς νὰ κυβερνοῦν ἄνευ δικαιοσύνης;
 Ὡς πότε ποῖο ἐλευθερῖα τυράννους θ' ἀγρηκᾶς
 νὰ σ' ἔχουνε στὰ σίδερα καὶ μέσ' τὰς φυλακάς;
 Ἡ Κρήτη τώρα διάλεξε ἓνα μεγάλο δρόμο,
 καὶ θὰ τὸν πάρης σίγουρα καὶ σὺ αὐτὸ τὸν νόμο:
 Γαλλία, σκλάβα σήμερα τοῦ τρίτου Μποναπάρτη
 δὲν βλέπεις ποῦ σ' ἀλλάζουνε ὀλάκερο τὸν Χάρτη;
 Ὁ Μπίσμαρκ σοῦ ἔτοιμασε καινούριο Βατερλώ
 καὶ θὰ σὲ ῥίξῃ στὰ γκρεμινὰ μ' ὄλο του τὸ στρατό:
 Ὁ Κόσμος στὰ ἀγγιστρωτὰ τὰ νύχια του πιασμένος,
 σὰν τὸ πουλὶ θὰ σπαρταρᾶ, φτωχὸς, δυστυχισμένος,
 εἶναι καιρὸς νὰ σπάσης ποῖα αὐτὲς τὲς ἄλυσίδες
 ποῦ σὲ κρατοῦν στὰ σίδερα μὲ ψεύτικες ἐλπίδες,
 οἱ Βασιλεῖς σὰν τοὺς Θεοὺς, κανεῖς ἂν δὲν τοὺς φθάνῃ,
 σοῦ φαίνονται γιὰ γίγαντες κι' ἐντοῦτοις εἶναι νάνοι -

.....

Μὰ βλέπω μέσ' τὰ σύννεφα, ψηλὰ στὸν Οὐρανό,
 Γαλλία μέσ' τὸ θρίαμβο, ὄνειρο μακρυνό!
 γιὰ τὴ μὴτ' ἡμέρα καὶ Ἐσὺ τὸν κόσμον θὰ νὰ ζέψῃς
 στὸ ἰδικό σου τ' ἄρμα σου, μ' ἐλευθεριᾶς τῆς βλέπεις,
 τότε τὰ ἡμέρα πουλιὰ θὰ πέσουν μέσ' τοὺς γῦπας,
 καὶ μὲ τοὺς πολεμάρχους σου ὅλα θὰ δρέψουν νίκας,

τότε ἡ ἀνθρωπότης μας πάλι θὰ ἀνασάνῃ,
στὰ τρία σου τὰ χρώματα θὰ πλέξῃ τὸ στεφάνι,
τότ' οἱ λαοὶ ἐλεύθεροι θὰ ῥίξουν τοὺς τυράννους,
θὰ παύσουνε τὰ κλάμματα μαζὺ μὲ τὰς βασάνους,
κι' ἀπὸ τῆ Δύσι στὸ βορειᾶ κι' ἀπὸ βορειᾶ στη Δύσι,
ἀπέραντηξ ἑλευθεριὰ τὸν τύραννο θὰ οὐύσῃ.

ΚΟΡΑΚΑΣ

(ὅστις ἤκουε τὴν μονόλογον ὄρθιος πλησίον τῆς σκηνῆς του).

Πρὸς τί, καλέ μου στρατηγέ, τὰ ὄνειρα σου ταῦτα;
τὰ παλληκάρια ποῦ γεννᾶ ὁ τόπος μολαταῦτα,
ἔχουν φωτιὰ στὰ στήθιά τους, στοὺς ξένους δὲν προστρέχει
ὁ ἥρωας μας ὁ Κρητικός, ἀνάγκη δὲν τοὺς ἔχει.
Δὸς του φωτιὰ καὶ μόλυβδα, δὸς του σπαθὶ στὸ χέρι,
μ' αὐτὰ καὶ μόνος τῶν Τουρκῶν σκορπίζει τὸ σφερέα.
Ὁ νέος μας ὁ Δημαρᾶς, τὸν εἶδες, πολεμᾷε,
καὶ σὰν λιοντάρι τὴν Τουρκιὰ κοντεύει νὰ τὴν φάῃ
Μὰ πές μου φίλε, κάποτε θέλω νὰ μὲ φωτίξῃς,
πῶς ἦλθε μεστή Κρήτη μας αὐτὸ τὸ παλληκάρι;
Φίλος του ἦσε πατρικός, καλὰ τὸν ἐγνωρίζεις,
καὶ σ' ἔχη γιὰ κουμπάρο του τῆς κόρης ποῦ θὰ πάρῃ,
γιατὶ ὁ Γέρω-Κωσταρᾶς, ἥρωας τοῦ παρελθόντος,
τὴν κόρην του τὴν ζυλευτὴ, τὴν εὐμορφη Μαρία,
ποῦ ὄλ' ἡ Κρήτη σέβεται σὰν ἄλλη Παναγία,
στὸν ἥρωα τὸν Δημαρᾶ, τὸν ἄνδρα τοῦ παρόντος,
θέλει νὰ δώσῃ σύζυγον,

ΚΡΙΑΡΗΣ

καὶ τοῦ ἀξίζει ὄντως!

Ὅταν αὐτὸς ἐπτά χρονῶ ἔφυγ' ἀπὸ τὴν Κρήτη,
φλόγες, φωτιαῖς ἐφθάνανε ἕως τὸν Ψηλορείτη,
τότε οἱ Τοῦρκοι σφάζανε μεγάλους καὶ μικρούς.

Ὁ Δημαρᾶς, ἑπτὰ χρονῶ μπῆκε σὲ μιὰ βαρκοῦλα,
καὶ μόνος του ἐγλύτωνε ἀπὸ τοὺς ὄδυρμούς.
Εἴκοσι χρόνια πέρασαν, εἴκοσι χρόνια οὐλα,
κι' ὁ Δημαρᾶς ἐπέστρεψε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
κι' ὠρκίσθηκε ἐκδίκησι μὲ Κρητικὸ μαχαῖρι·
Τώρα τὸν τρέμ' ὄλ' ἡ Τουρκιὰ τὸν εὐλογᾷ ἡ Κρήτη,
καὶ τὸν κυττάζουν οἱ Θεοὶ ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη
ὅπου τοὺς Τούρκους κυνηγᾷ ἴσα μὲς' τὰ Χανιά,
μὲ τὰ λιοτοπαλλήκαρα τῆς Κρήτης τὰ παιδιὰ.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Καὶ εἶναι τώρα δυὸ χρονιαῖς ποῦ πολεμᾷ σὰν λέων,
οἱ Τοῦρκ' αὐτοὶ ἀπήυδησαν, τ' ὁμολογοῦνε πλέον,
ἐλπίδες δὲν τοὺς ἔμειναν νὰ μᾶς καθυποτάξουν,
καὶ ἄνδρας, γυναικόπαιδα πάλι νὰ κατασφάζουν.
Ἀπὸ τοὺς λόγγους, τὰ βουνὰ κι' ἀπὸ τῆς πεδιάδες,
ἡ φλόγα ποῦ ἀνάψαμε φεγγοβολεῖ τὴν Κρήτη,
κι' ὁ Δημαρᾶς ὁ νικητῆς μὲ τοὺς παλληκαράδες
μὲς' τὰ Χανιά ἐκλείδωσε τοὺς σκλάβους τοῦ Προφήτη,
Μιὰ τοὺς ἀπέμεινε ἐλπίς σ' αὐτοὺς τοὺς Τουρκαλάδες
ἡ θάλασσα, κι' ἀποκλεισμό ζητοῦν νὰ κάμουν τώρα·
ἓνας Ἐγγλέζος βρέθηκε, γιὰ τὴν κακὴ μας ὥρα,
ποῦ στὸ Σουλτάνο ἔδωσε ὑπόσχεσι νὰ κλείσῃ
τοὺς Κρητικούς μὲς' τὸ κλονβί, μὲ Τούρκικη Ἄρμαδα,
καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν ἤμπορεῖ αὐτὸν νὰ πολεμήσῃ,
ἂν τῆς μπλοκάρῃ ὁ ἄπιστος τὰ πόρτα στὴν ἄραδα,
γιατ' ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει ποιοὶ μπουρλότα τοῦ Κανάρη
ποῦ τὰ καράβια τοῦ Χοβάρ μες' τῆς φωτιές νὰ πάρῃ·
Μ' ἂν ἦν, ἀλήθεια πῶς υἱὸς ἄπιστος τῆς Ἀγγλίας
ἐδέχθηκε νὰ κυβερνᾷ τὰ πλοῖα τοῦ Σουλτάνου,
τρέμω Κριάρη, γιατί' αὐτὸς μπορεῖ διὰ τῆς βίας
νὰ πέσῃ σὰν τὸν κεραυνὸ στῆς ῥίζες τοῦ πλατάνου,

τὸ δένδρο μας τῆς Ἐλευθερίας τότε θὰ ξεριζώσῃ,
γιατὶ μπαρούτια καὶ τροφὰς ποιὸς τότε θὰ μᾶς δώσῃ ;
Τ' ἀνδρειομέν' Ἀρκαδί μας, αὐτὸ τὸ καραβάκι,
ποῦ στὰ στερνᾶ μᾶς ἔφερε καὶ τὸν Πετροπουλάκη
ἀπὸ τὴν Σύρα κουβαλᾶ, καὶ χρόνος εἶναι ἤδη
ὄπλα, πολεμοφόδια, καὶ χίλια ἄλλα εἶδη :
Τώρα τὸ περιμένουμε μὲ τὰ ἀστροπελέκια
γιατὶ στῆς μάχης κάψαμε καὶ τὰ στερνᾶ φουσκᾶ.

ΚΡΙΑΡΗΣ

Καὶ θὰ μᾶς ἔλθῃ Κόρακα, μὴν ἔχῃς τέτοιους φόβους,
γὰ τὴν Ἑλλάδα μας αὐτὴ ἓνας Θεὸς ὑπάρχει,
πάντα τὴν ἐπροστάτευσε σὲ ὥρας ἐπιφόβους.
Μιὰ μέρα ἢ Ἑλλάδα μας καὶ πάλι θεὸς νὰ ἄρχῃ,
καὶ ὁ Θεὸς τῆς βοηθὸς θὰ τῆς ἀνοιξῇ δρόμο,
δρόμο μεγάλ' ἑξακουστό, καὶ τότε καὶ ἡ Κρήτη,
ποῦ πάντοτ' ἐπολέμησε χωρὶς κανένα τρόμο,
θὰ σμίξῃ τὴν Μητέρα τῆς ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη,
καὶ θὰ τῆς βγάλ' ἐν' ἀρχηγό, ἐν' ἀρχηγὸ μεγάλο,
ποῦ τῶν Ἑλλήνων τὴν φυλὴν μαζὺ θὰ συνενώσῃ,
Τότε ὁ κόσμος θὰ σεισθῇ σ' ὄλον αὐτὸν τὸ σᾶλο
θὰ δεῖξῃ θριαμβεύοντα ἄνδρα ποῦ θὰ τὴν σώσῃ.

(ΚΡΙΑΡΗΣ βλέπων εἰσερχομένην τὴν ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑΝ
ἐπὶ σκηνῆς, μὲ τὰ ἄνθη καὶ βότανά τῆς).

Μὰ σὺ μέσ' τὸ στρατόπεδο τί θέλεις Γυφτοπούλα ;
τί εἶς' ἐοῦ χριστιανὴ ἢ μήπως Τουρκοπούλα ;

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

Ἐγὼ με κόρη τοῦ δρυμοῦ καὶ τῆς Τουρκίας φοβέρα,
μαζεύω χόρτα τοῦ βουνοῦ καὶ κλαίω νύκτα μέρα,
ἐγὼ μαντεύω τ' ἄγραφα, τὰ λόγια τῶν βιβλίων,
καὶ προστατεύω τοῦ Χριστοῦ τὰ τέκνα, τῶν ἁγίων :

Πάνω στους βράχους περπατῶ καὶ μέσα στὰ λειβάδεια,
καὶ τὰ βοτάνια ποῦ βαστῶ, ποῦ τῆς πληγῆς γιαιτρεύουν,
ὅταν οἱ Τοῦρκοὶ φεύγουνε στῆς μάχης σὰν κοπάδια,
γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς Κρήτης μου ποτὲ δὲν περισσεύουν.
Μ' ἄν ἦμαι μόνη κ' ὄρφανή δὲν εἶμαι Τουρκοπούλα,
πίνω τὸ μέλι λουλουδιῶν, τῆς νύχτας τὴ δροσοῦλα,
μὲ τοῦτα ζῶ καὶ περπατῶ, δυστυχισμένη κόρη,
καὶ μόνη μου παρηγοριὰ σὰν τριγυρνῶ στὰ ὄρη
εἶναι ν' ἀκούω νὰ βογγᾶ, νὰ πέφτ' ἀπὸ τοὺς βράχους,
τὸ ρεῦμα ποῦ κατακυλᾶ, καὶ γιὰ τοὺς Τουρκομάχους
τῆς σάλπιγγες ποῦ τοὺς καλοῦν στὰ Ἰπλα νυχταμέρα.

ΔΗΜΑΡΑΣ

(Εἰσερχόμενος ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἀποτεινόμενος
πρὸς τὴν Γυφτοπούλα).

Πάλιν ἐδῶ σὺ Γύφτισα; τί θέλεις ἐδῶ πέρα!;
πόσες φορές σοῦ εἶπαμε πῶς μέσα στὸ στρατό μας
δουλειὰ δὲν ἔχ' ἢ Χαϊρέ, οὔτε γιὰ τὸ καλό μας
μπορεῖ δῶ πέρα Τούρκισα ποτὲ νὰ εἰσχωρήσῃ.

ΧΑΪΡΕ

Ὁ Δημαρᾶς τὴν Χαϊρὲ λοιπὸν ἄς συγχωρήσῃ,
μὰ θ' ἄρθῃ μέρα ποῦ θὰ διῆς πῶς εἶμουνα ὀδική σου,
πῶς καὶ τὸ αἷμα μου κ' αὐτὸ ἐβγήκε ἀπ τὴ φυλὴ σου,
(ἀναχωρεῖ)

ΚΡΙΑΡΗΣ

Λοιπὸν τί τρέχει Δημαρᾶ γιατί' σαι ὀργισμένος;
μετὰ τὴν λαμπρὰν νίκη σου γιατί συλλογισμένος;
ἀδύνατο τὴ δόξα σου μὲ λόγους νὰ ὑμνήσω,
μὸν' ἔλα παλληκάρι μου ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.

ΔΗΜΑΡΑΣ

"Όχι, γενναῖοι ἄρχηγοί, ἂν ἔχωμε τὴ χώρα,
 κρατοῦν ἀκόμη τὰ Χανιά, οἱ Τοῦρκοι, γιὰ τὴν ὥρα,
 κι' ὅταν ἐδῶ στὰ πόδια σας, σᾶς φέρω τὰ κλειδιά,
 τότε δαφνοστολήσετε τῆς Κρήτης τὰ παιδιὰ,
 μὰ τώρα εὐρισκόμεθα χωρὶς ἓνα φυσέκι,
 κι' ὅλα τ' ἀνδρεῖα τὰ παιδιὰ μὲ ἀδιανό τουφέκι:
 Τ' Ἀρκάδι μας τὸ ξακουστό, μὲ τὰ γεμάτ' ἀμπάρια,
 αὐτὸ ποῦ μόνο κορτεροῦν ὅλα τὰ παλληκάρια,
 αὐτὸ μᾶς φέρνει τὴν ζωὴ, καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους σφαῖρες,
 μὰ τώρα τοῦ χρειάζονται, γιὰ νὰ φανῆ, τρεῖς μέρες,
 γιὰτὶ στῆς Σύρας βρῖσκεται ἀκόμη τὸν λιμένα
 καὶ γιὰ τρεῖς μέρες θ' ἄχωμαι τὰ χέρια μας δεμένα·
 φοβοῦμαι μήπως ὁ Ῥεδήφ μάθει τὸ μυστικὸ μας
 καὶ πρὶν φανῆ τ' Ἀρκάδι μας κτυπήσῃ τὸ στρατό μας,
 πρέπει λοιπὸν μὲ πονηριὰ γιὰ νὰ μὴ μᾶς προλάβῃ,
 νὰ τὸν ἔξαπατήσωμε νὰ μὴ τὸ καταλάβῃ,
 κι' ἂν ἦν πουλὶ παμπόνηρο φοβᾶται τὸ σπαθὶ μου,!
 γι' αὐτὸ πλὴν τὸ στρατήγημα ἐσκέφθηκ' ἄρχηγοί μου,
 νὰ εὔρω ἄνδρα στὰ Χανιά ποῦ νὰ τὸν ἀπατήσῃ,
 καὶ τὴν Τουρκιὰ μεσ' τὰ Χανιά τρεῖς μέρες νὰ κρατήσῃ,
 θὰ τοὺς εἶπῃ πῶς Κρητικοὶ, καλὰ ἄρματωμένοι,
 θὰ πέσουνε σὰν λέοντες, καὶ ὅλοι μαζωμένοι,
 πάνω στὰ Κάστρα τῶν Χανιῶν, μεθ' αὔριο τὸ βράδυ,
 καὶ τρομαγμένος ὁ Ῥεδήφ θὰ μείνῃ νὰ φυλάγῃ.
 Μὰ ὅταν ποιά τ' Ἀρκάδι μας μᾶς φέρῃ τ' ἄρματά μας,
 γιὰ τὸν Ῥεδήφ θὰ ν' ἂν ἀργά, θὰ διῆ τὰ φάσματά μας.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Μὰ Δημαρᾶ μεσ' τὰ Χανιά ποιὸς πέρν' αὐτὸ τὸ βάρος;
 εἰς τὸν Ῥεδήφ ν' ἀποτανθῆ ποιὸς ἔχει τέτοιο θάρρος;

ΔΗΜΑΡΑΣ

Εἶναι ὁ ἦρως Κωσταρᾶς, τὸ γέρικο λιοντάρι
 τὸ ποῖο μεγάλο ἄλλοτε τῆς Κρήτης παλληκάρι,
 τίποτα δὲν τὸν τρώμαξε ποτέ του στὴν ζωὴ του,
 καὶ γιὰ τὴν Κρήτη πάντοτε ἔδιδε τὴν ψυχὴ του.
 Μὲ τὴν Μαρία στὰ Χαγιά τῶρὰ ἔναι κλειδωμένος,
 μὲ αὐτὴν, καθὼς τὸ ξεύρετε, εἶμ' ἀδραβωνιασμένος,
 Κι' ὁ Κωσταρᾶς κι' ἡ κόρη του τὴν ὑστερονῆ θανάδα
 τοῦ αἵματός των χύνουνε γιὰ τὴν γλυκειὰ Πατρίδα.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Τὸ ξεύρω, μὰ πῶς ἠμποροῦν οἱ Τοῦρκοι νὰ πιστεύουν
 τὰ λόγια αὐτοῦ τοῦ Κωσταρᾶ, καὶ δὲν θὲ νὰ μαντεύσουν
 τὸ τέχνασμά σου Δημαρᾶ;

ΔΗΜΑΡΑΣ

Μὴ σκιάζεσθ' ἀρχηγοί μου
 καὶ ὅλα τὰ ἐπρόβλεψα, ὡς καὶ γιὰ τὴ φυγὴ μου,
 γιὰτὶ κ' ἔδῶ ἐπιθυμῶ νὰ μὴ τὸ ξεύρουν ὅλοι,
 ἀπόψε τὰ μεσάνυκτα θὰ μπῶ μέσα στὴν Πόλι,
 στὸν ἴδιο τὸν Κωσταρᾶ πρέπει νὰ ὀμιλήσω
 καὶ μὲ τῆς λεπτομέρειες τὰ πράγματ' ἐξηγήσω.
 θὰ τοῦ εἰπῶ τὸ σχέδιο: κ' ἐκεῖνος τὸν Ῥεντίτη
 θὰ τὸν γελᾶσῃ μὲ χαρὰ, μὲ ὅλο τὸ τετρίπη,
 κι' ἂν ἦναι γιὰ τὴν Κρήτη μου γραμμένο ν' ἀποθάνου,
 καὶ στὰ βασανιστήρια ἀκόμη νὰ τοὺς βάνουν,
 ὁ Κωσταρᾶς κ' ἡ κόρη του, τὸ μυστικὸ κρατοῦνε,
 καὶ μόν' ὅτι χρειάζεται στους Τοῦρκους θὲ νὰ ποῦνε·
 ὅσω γιὰ μένα τὸ πρωὶ πρὶν ἥλιος προβάλλῃ
 ἔδῶ μεσ' τὸ στρατόπεδο, κρυφὰ θὲ νάμαι πάλι.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Καὶ ὁ Θεὸς σου βοηθός, πήγαινε στὴν εὐχὴ μου :
Ἐσὲ τώρ' ἔχει στήριγμα ἡ Κρήτη μας παιδί μου,
καὶ ὅσο ζῆς καὶ εὐτυχεῖς μεγάλη ἔχω ἐλπίδα
νὰ δοῦμεν θριαμβεύουσαν τὴν δυστυχῆ Πατρίδα .

.....
Μὰ νὰ τὰ παλληκάρια μας ποῦ ἔρχονται ἀντάμα
νὰ κάμουν τὴν παρέλασι μὲ τ' ἄσματα τῆς Κρήτης,
ποῦ ψάλλουνε τὰς νίκας σου καὶ τὸ καινούριο θαῦμα
ποῦ μέσ' τὴν Κρήτη γένηκε : κί' ὁ Τοῦρκος κί' ὁ Προφήτης
μέσα στὴν πόλι τῶν Χανιῶν εἶναι κρυμμένοι πλέον,
ἀφ' ὅτου φανερώθηκε ὁ Δημαρᾶς ὡς λέων.

Ἐλάτε παλληκάριά μου μὲ Κρητικὰ παιχνίδια,
μὲ τ' ἀμορφα τραγούδια σας μὲ τὰ χρυσᾶ στολίδια,
μὲ τὰς γαλανολεύκους σας ὄραϊες σας παντιέρας,
νὰ ψάλλωμεν τοῦ τόπου μας τῆς ἔνδοξης ἡμέρας,
τὰ ἄθλα τῶν ἡρώων μας, τὰς νίκας, τοὺς θανάτους,
κ' ἐκείνους ποῦ ἐγέννησε ἡ Κρήτη ἀθανάτους,
Ἐλάτε νὰ τοὺς ψάλλωμεν, γιατί ὅλοι τους ζοῦνε,
καὶ αἱ ψυχαὶ των γύρω μας στὴν δόξαν κολυμποῦνε·
Κί' ὅσοι γιὰ τὴν Πατρίδα τους στὸν κάτω κόσμον πᾶνε
οἱ Κρήτες δὲν τοὺς κλαίουνε, μόνο τοὺς τραγουδᾶνε.

Ἡ σκηνὴ αὕτη περατοῦται μὲ τὴν τελετὴν τῶν νικῶν
τοῦ Δημαρᾶ. Οἱ στρατιῶται τῆς Κρήτης καὶ οἱ ἐθελονταὶ Ἑλ-
ληνες καὶ ἄλλοι, μὲ τὰς διαφόρους στολὰς των εἰσέρχονται καὶ
παρελαύνουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ σκηνὴ λαμβάνει τέλος ἀφοῦ
γείνη ἡ ἐπιθεώρησις τῶν πολεμιστῶν—χοροί, τραγούδια καὶ μου-
σικαί. Ἐν πρώτοις ἐθελοντῆς ἐξ Ἑλλάδος κρατῶν τὴν σημαίαν
τῆς ἐλευθερίας προελαύνει ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἀπαγγέλει τὸ
«Κατὰ τῶν Τυραννῶν».

Βροντοῦν τῆς Κρήτης πάλιν τῆς Ἰδης τὰ βουνὰ
Συγχρόνως δὲ ἀντίχρησαν τ' ἀπέναντι κρημινὰ
κατὰ τῆς τυραννίας!

Καὶ ἔταράχθ' ἡ θάλασσα καὶ ἔτριξεν ἡ γῆ,
Εἰς δὲ τὰ Ἀντικύθηρα ἠκούσθηκε κραυγῆ,
βοῇ ἔ ευθερίας!

Τὸ καρποφύλλι τὸ μακρὸν, ἑλληνικὸ τουφέκι
προβαίνει πάλι στὰ Σφακιά σὰν μαῦρ' ἀστροπελέκι,
Ἄκοῦς καὶ πάλιν πῶς κροτεῖ ἀπὸ τὸ μετερίζι
τὸ Κριτικὸ τὸ τρομερὸ φυσέκι πῶς συρίζει;
Βλέπεις ἀντίκ' ἀπ' τὸν καπνὸ τὰ σύννεφα πυκνοῦνται,
ἐκεῖ τῆς Κρήτης τὰ παιδιὰ τὸ αἷμα δὲν λυποῦνται.
Ἐκεῖ φωτιὰ καὶ μόλυβδος, ἐκεῖ σπαθὶ γκλιγκλίζει,
ἐκεῖ ὁ Κρῆς ἐλεύθερος ποιὰ Τοῦρκο δὲν γνωρίζει.

.....
Μὰ σὺ Ἑλλάς τί ἔπαθες, Πατρίς μου πῶς καθεύδεις;
δὲν ἤκουσες τὸν τρομερὸν τὸν παταγῶδη κρότον
τοσοῦτων ἄλυσσῶν;

Ἡ Κρήτη τὰς ἐσύντριψεν! Πατρίς μου πῶς δὲν σπεύδεις,
τὸν ἰδικόν σου θραύουσα, τῶν σῶν τυράννων, πρῶτον
τόσο σκληρὸν δεσμόν,
νὰ ῥίψης, πρὸς τὴν τείνουσαν ἀγκάλας ἀνοιγμένας,
ἐν βλέμμα μητρικόν,
νὰ δώσης πρὸς τὴν τείνουσαν ἀγκάλας ἀνοιγμένας
σπαθὶ Ἑλληνικόν;

Ἄλλ' ὦ Πατρίς τί ἔπαθες; Ἑλλάς ποῖός σε δουλώνει;
τὸ στήθος πονεῖ,
μὴ ξένος πάλιν Γερμανός γιὰ ξένους σε σκλαβώνει!
καὶ σε καταπονεῖ!

ἜΩ σήκωσον τὴν κεφαλὴν περίφανη Ἑλλάς μου,
φιλιτάτη μου Πατρίς,

Ω ῥίψον τοὺς τυράννους σου, τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς σου
ῥοοῦν οἱ ἀπεχθεῖς!

Μετὰ ταῦτα προχωροῦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς οἱ ἐθελονταὶ Μανιᾶται
τοῦ Πετροπουλάκη καὶ ἀπαγγέλλουν τὸ ἑργήριον αὐτῶν :

Ξυπνᾶτ' ὅλοι ξυπνᾶτε
στὰ ἄρματα παιδιᾶ,
καὶ εἴμεθα Μανιᾶται,
καιεὶς μας δὲν φοβᾶται
μαχαῖρι καὶ φωτιά.

Τὰ τῶν βαρβάρων πλήθη
ἐκεῖ μᾶς καρτεροῦν,
ἔδῶ πλὴν στὸ Λασίθη,
γὰ μᾶς εἶναι τὸ Γύθη,
κι' οἱ Τοῦρκοι δὲν πατοῦν.

Ξυπνᾶτ' ὅλοι ξυπνᾶτε
στὰ ἄρματα παιδιᾶ
καὶ εἴμεθα κτλ., κτλ.

Καθένας στὸ τουφέκι
καθένας στὸ σπαθί,
ἄς σχίσῃ τὸ φυσέκι,
καὶ σὰν ἀστροπελέκι
στοὺς Τούρκους ἄς χυθῇ.

Σημ — Εἰς τὴν προηγουμένην σελίδα (16) οἱ στίχοι 21-24, ἔχουν ὡς ἑξῆς :

Νὰ ῥίψῃς, πρὸς τὴν τείνουσαν ἀγκάλας ἀνοιγμένας,
ἐν βλέμμα μητρικόν,
νὰ δώσῃς πρὸς τὴν τείνουσαν τὰς χεῖρας ἡμαγμένας
σπαθί 'Ελληνικόν.

Ξυπνᾶτ' ὅλοι ξ πνᾶτε
στὰ ἄρματα κτλ., κτλ.

Ἄρπᾶξτε τὴν σημαίαν
τὴν ἄσπρη καὶ μαβιά,
σ' αὐτῆς μόνον τὴν θέαν
στοὺς ἄνδρας μας ὠραίαν,
θὰ φρίξ' ὄλ' ἡ Τουρκιά.

Ἐκεῖ μεσ' τὸ λαγκάδι
τῶν Τούρκων ὁ καὺμὸς,
θ' ἀκούεται τὸ βράδου
κοράκων τὸ κοπάδι
καὶ σκύλων ὠρυγμός.

Ξυπνᾶτ' ὅλοι ξυπνᾶτε,
στὰ ἄρματα παιδιά,
καὶ εἴμεθα Μανιᾶται,
κανεῖς μας δὲν φοβᾶται
μαχαῖρι καὶ φωτιά.

Μετὰ ταῦτα προχωροῦν οἱ ἐθελονταὶ τοῦ τάγματος τοῦ στρατη-
γοῦ Κωροναίου καὶ ἀπαγγέλλουν τὸ Ἐγερτήριόν των.

Ἡ ὥρα ἦλθεν, ἡ σάλπιγξ κράζει,
καὶ εἰς τὰ ὄπλα ἡμᾶς καλεῖ,
τῶν δὲ Ἑλλήνων τὸ αἷμα βράζει
ὅταν ἡ μάχη ἀντιλαλεῖ.

Ζήτω Πατρίς μου! τέκνα σὺ ἔχεις
ὄπλον σὺ φέρεις Ἑλληνικόν,
κ' εἰς τὴν Εὐρώπην σὺ δὲν προστρέχεις
ἀλλὰ μὲ στήθος πολεμικόν

Κατὰ τῶν Τούρκων εὐθὺς βαδίζεις,
καὶ μεθ' ὀλίγων μόνον ἀνδρῶν,
κράτος βαρβάρων καταποντίζεις
καὶ καταστρέφεις πλῆθος αὐτῶν.

Σήκω πλέον λαέ τῆς Πατρίδος,
κι' οἱ ἀδελφοὶ μας ζητοῦν ζωὴν,
ὑπὸ ζυγὸν δὲ τυραννίδος
τελευταίαν ἐκπέμπουν πνοήν.

Σήκω πλέον λαέ τῆς Πατρίδος
Ὁ Ἕλλην ξεύρει νὰ πολεμᾷ,
Στήθη Ἑλλήνων πλήρη Ἐλπίδος
θέλουν συντρίψει τὰ σὰ δεσμά.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ ΙΙ.

Σκηνή Ι.

Ἡ σκηνὴ αὕτη λαμβάνει χῶρον ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ Γέρο Κωσταρᾶ μέσα εἰς τὴν Πόλιν τῶν Χανίων.

Εἰς τὸ πρῶτο πάτωμα μία μεγάλη αἴθουσα, εἰς τοὺς τοίχους κρέμονται ὄπλα.

Ὁ Κωσταρᾶς 80 ἐτῶν γέρον, μὲ μεγάλην λευκὴν γενειάδα, ὕψος ἀκόμη πολεμικόν, ἀν καὶ καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἡλικίαν.

Ἄνοίγει μία θύρα καὶ ἡ κόρη του Μαρία εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς αἰθούσης, μεγαλοπρεπῆς ἀλλὰ ἀπλῶς ἐνδεδυμένη, προχωρεῖ πρὸς τὸν πατέρα της, ὅστις ἐστέκετο πλησίον τοῦ παραθύρου.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Ἦλθεν ἡ νύκτ' ἀπ' τὰ βουνὰ ἔπεσε τὸ σκοτάδι
καὶ ἡ καρδιά μου κόρη μου, μαῦρ' εἶναι σὰν τὸν Ἄδη.
Δυὸ χρόνια μέσα στὰ Χανιά εἴμεθα κλειδομένοι
κι' ἀπὸ τοὺς ἄλλους Κρητικούς σκληρὰ ἀποκομμένοι,
Πῆς μου Μαρία μου ἐσύ, δὸς μου καμμιὰ ἐλπίδα
παρηγοριὰ στὸν Κωσταρᾶ γιὰ τὴν γλυκερὰ Πατρίδα.

ΜΑΡΙΑ

Πατέρα γιατί ἔχασες τὸ θάρρος σου τὸ πρῶτο!

Ὅταν ὀδήγας Κρητικούς μεσ' τῆς φωτιᾶς τὸν κρότο,

Ὅταν τοὺς Τούρκους ἔσφαζες μὲ τὸ κυρτὸ σπαθὶ σου,
 καὶ σὰν τὰ πρόβατα ἐμπρὸς ἔφρουγαν οἱ ἐχθροὶ σου,
 τότε ὄλ' οἱ Τοῦρκοι φώναζαν, Ἄλλάχ, ἀπὸ τίς πόνοι,
 καὶ τρομαγμέν' ἐχάνουνταν μεσ' τῶν Χανιωτῶ τὴν πόλι.
 Εἴκοσι χρόνια πέρασαν, μικρὸ εἶμιον παιδάκι,
 ποῦ τὴ φωλιά μας χάλασε τὸ τούρκικο γεράκι,
 Ὅταν τὴν μάνα μ' ἔσφαζαν οἱ ἄπιστοι ἐμπρὸς σου,
 σὺ πρόφθασες καὶ μ' ἄραψες; ὁ Ἄραψ ὁ ἐχθρὸς σου,
 ποῦ ἔσφαζε τὴ μάνα μου, ἔπεσε σὰν τσουβάλι
 μὲ μὴ ποῦ τοῦ ἴδωσες γροθιά στὸ μαῦρο του κεφάλι.
 Τότε μ' ἐπῆρες στὰ βουνὰ τοῦ Ψηλορείτη, κι' ἄλλα,
 καὶ μεσ' τῆς μάντρας τρέφουμιον μὲ τοῦ γυδιοῦ τὸ γάλα,
 Ἐνῶ ἡ Κρήτ' ἐκαίουνταν, σὺ Τούρκους πολεμοῦσες,
 μὲ τὸν Πατέρα Δημαρᾶ τοὺς μαύρους ἐχαλοῦσες,
 κι' ὄλ' ἡ Τουρκιά σᾶς τρόμαζε μεσ' τῆς Σταμποῦλ τὴν Πόλι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Καταραμένα γερατιά, δυστυχισμένοι χρόνοι
 Σεῖς ποῦ τοῦ Γέρο-Κωσταρᾶ τὴ δόξα καταλεῖτε,
 Σεῖς ποῦ τὰ τόσα ἄθλά του τώρα τοῦ ἀφαιρῆτε,
 ποῦ εἶν' ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ὁποῦ μ' ἐτρέμαν ὄλοι,
 κι' ὅπου τοὺς Τούρκους κλείδωνα κι' ἐγὼ μέσα στὴν πόλι!
 Σὰν ἀητὸς κατέβαινα ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη,
 καὶ ὠδηγοῦσα λέοντας ποῦ μοῦ γεννοῦσ' ἡ Κρήτη,
 καὶ ποῦ ἴσε νέε Κωσταρᾶ μὲ τὰ πλατεῖα τὰ στήθια,
 μὲ τ' ἀτσαλένια χέρια σου, ποῦ σὰν ἴστα παραμύθια
 τοὺς βράχους ἐξερίζοναν, καὶ σὰν ἀστροπελέκια
 πάνω στοὺς Τούρκους πέφτανε τὰ γκρέμια γιὰ φυσέκια.
 Τὼρ ὄλ' αὐτὰ περάσανε καὶ τὸ λιοντάρι πάει,
 τὸ ἀηδόνι ἄλλοινοῦ τὴν δόξα κελαϊδάει,
 τὼρ ἔχομε τὸν Δημαρᾶ,

ΜΑΡΙΑ

δ ἁρῥαβωνιαστικὸς μου!

Σωστά δυὸ χρόνια πέρασαν ποῦ εἶναι ἴδικός μου,
δυὸ χρόνια ποῦ ἔχω νὰ τὸν διῶ! χωρὶς τὴ Γυφτοπούλα,
ποῦ ἐδῶ μέσα στὰ Χανιά περνᾶ γιὰ Τουρκοπούλα,
Οὔτε κἂν εἶδησι γι' αὐτὸν θὰ πέραμα Πατέρα,
κι' αὐτὴ ἡ κόρη ποῦ γυρνᾶ στὰ ὄρη νύκτα μέρα,
ποῦ βόταν' ἀπὸ τὰ βουνὰ μᾶς φέρνει καὶ λουλούδια,
τὸν ἤρωα τὸν Δημιᾶρᾶ ψάλλει μεσ' τὰ τραγούδια:
'Απ' τὰ τραγούδια μάθαμε τὰ ἄθλα του τὰ τόσα
γιατὶ ἡ Γυφτοπούλά μας δὲν ξέρει ἄλλη γλῶσσα,
καὶ ἂν φοβᾶτ' εἰδήσεις του νὰ δώση μὲ τὰ λόγια
τὴν δόξαν του μᾶς τραγουδεῖ μέσα στὰ μυρολόγια.
Μὰ τώρα ποιὸ Πατέρά μου, δῶσε μου τὴν εὐχὴ σου
καὶ ἄφησέ με στὰ βουνὰ νὰ βγῶ μὲ τὴ στολή σου,
γιατὶ κι' ἐγὼ ἐξήλειψα ἐλευθερίας ἀγέρι
νὰ φτερουγήσω θέλω ποιὸ ὡσὰν τὸ περιστέρι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Μὰ πῶς θὰ βγῆς ἀπ' τὰ Χανιά, κόρη μ' ἀγαπημένη,
οἱ Τοῦρκοι πάλι φοβερὰ εἶν' ἐξαγριωμένοι
κι' εἶν' ἔτοιμοι νὰ σφάζουνε κάθε χριστιανό,
καὶ κάθε πλάσμα ποῦ βρεθῆῖ μπροστά τους ζωντανό.
'Αλλ' ἂν στὸ νοῦ σου ἔβαλες νὰ βγῆς καὶ σὺ στὰ ὄρη
τότε κι' ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ μὲ τ' ἄρματά μου, κόρη,
καὶ μεσ' τὴν πόλι τῶν Χανιωῶ, ὁ Κωσταρᾶς μαζί σου,
ἄς παραδώση τὴ ψυχὴ μαζί μὲ τὴ ψυχὴ σου.
Μαρία τὸ τουφέκι μου, καὶ τὸ σπαθί μου ποῦνε;
ξεκρέμασέ τα καὶ ἐμπρός,

ΜΑΡΙΑ

Πατέρα μου κτυποῦνε
τὴν πόρτα μας,

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

προχωρῶν καὶ ἀνοίγων τὴν θύραν.

καὶ ποιὸς τολμᾷ στοῦ Κωσταρᾶ τὸ σπῖτι
τώρα μεσ' τὰ μεσάνυχτα ;

ΔΗΜΑΡΑΣ

ποῦλὶ ἀπὸ τὴν Κρήτη,
τοῦ Ψηλορείτη ἀητός : Πατέρα, ἐγὼ εἶμαι,
ὁ Δημαρᾶς τῶν Ἀρχηγῶν ἀποσταλμένος εἶμαι
(ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Μαρία)

καλῶς σὲ ἤῤρα κόρη μου, ἀγαπητὴ Μαρία,
τὸ χέρι σου γλυκοφιλῶ γλυκειά μου Παναγία.

ΜΑΡΙΑ

Καλῶς μᾶς ἦλθες Δημαρᾶ, μεγάλο παλληκάρι,
Σὲ ποῦ ἢ Κρήτ' ἔθαύμασε σὰν ἄλλο λεοντάρι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Ἄφοῦ ἠμπόρεσες νὰ μπῆς μεσ' τῶν Χανιω τὴν πόλι,
ποῦ ἢ Τουρκιὰ μαζεῦθηκε ἀπὸ τὴν νῆσον ὅλη,
κί' ὅπου τοὺς Τούρκους κλείδωσες ἀπ' ὄλαις τῆς μεριῆς,
θὰ πῆ πῶς εἶχες, Δημαρᾶ, αἰτίαις σοβαρές.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Βέβαια, κί' ἂν ἐπέρασα ἀπὸ τὰ κάστρα μέσα
δουλειὰ δὲν εἶχα μ' Ἀλβανούς οὔτε καὶ μπέσα μπέσα,
μόνο ἀντίκρουσα ἐχθρούς, καὶ δυὸ ἄναι ξαπλωμένοι,
ἐπάνω στας ἐπάξεις τους, ξεροὶ καὶ πεθαμένοι :
κί' ἐπέρασα μεσ' τὴ φωτιά, καὶ μεσ' τὸ σκότος μπῆκα,
χωρὶς κανένα πίσω μου, τὴν πόρτα σας εἰρήκα.

Τώρα ἄς κουβεντιάσωμε, τὰ λόγια μας ὀλίγα,
 πρὶν ξημερώση θὰ εἰπῶ στὸν Κόρακα : Ἐπῆγα,
 κ' ὁ Κωσταραῶς εἶν' ἔτοιμος νὰ ἀποθάνῃ τώρα :
 γιατί, τὸ ξεύρω Κωσταραῶ ἐσὺ γι' αὐτὴ τὴ χῶρα
 χίλιους θανάτους δέχεσε, κ' ὅσο γιὰ τὴ Μαρία
 δὲν τὴν ἀφήνεις ζωντανὴ νὰ πέσῃ στὰ θηρία .
 Λοιπὸν ἴδου τί θὰ σοῦ πῶ καὶ τ' εἶν' τὸ μυστικό μας
 τοὺς Τούρκους ν' ἀπατήσωμε πρέπει γιὰ τὸ Σταυρό μας,
 Σωθῆκαν τὰ φουσέκια μας, μόνο σὲ τρεῖς ἡμέρες
 τὸ πλοῖο μας, τ' Ἀρκάδι μας, ποῦ κουβαλᾷ τῆς σφαῖρες,
 θὰ φθάσῃ στὸ λιμένα μας, κ' οἱ ἀρχηγοὶ σκεφθῆκαν
 τὸ πῶς νὰ τοὺς γελάσουνε τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ βρῆκαν .
 Ἄμα χαράξῃ ἡ ἀγῆ, πρέπ' ὁ Ῥεδῆφ νὰ μάθῃ
 πῶς μέσ' στὴν πόλ' ὁ Δημαρᾶς ἐμβῆκε μιὰ καὶ ἐθάθη,
 Καὶ θὰ λυσιιάξῃ ὁ Ῥεδῆφ καὶ ἐμπρός του θὰ σᾶς φέρῃ :
 νὰ τοῦ εἰπῆτε στὴν ἀρχή, ὅτι δὲν μᾶς συμφέρει,
 κ' ἀφοῦ τόνε γελάσετε, ἄς τοῦ εἰπῆ ἡ Μαρία
 πῶς ξεύρ' αὐτὴ τὸ μυστικό, καὶ τὴν Παναγία ,
 Ἐκεῖνος στὴν παγίδα μας θὰ πέσῃ χωρὶς ἄλλο,
 θὰ τοῦ εἰπῆ πῶς πῆρ' ἐγὼ τοῦ Κάστρου του τὸ πᾶνο
 κ' ὅτι μεθαύριο βραδὺ ὁ Δημαρᾶς σκοπεύει,
 ἐνῶ κοιμοῦνται οἱ Τοῦρκοι του καὶ κανεῖς δὲν σαλεύει,
 νὰ πέσῃ μὲ τοὺς Κρητὰς του ἐπάνω στὰς ἐπάλλξεις .
 Θὰ τὴν πιστεύῃ ὁ Ῥεδῆφ, θὰ λάβῃ προφυλάξεις,
 αὐτὸς ποῦ δὲν ἐπίστευσε καὶ νόμους καὶ Προφήτας ,
 ἀντὶ νὰ βγῆ στὸ ὑπαιθρο νὰ κυνηγᾷ τοὺς Κρητὰς,
 θὰ κάτῃ μέσ' τὸ Κάστρό του ὡς ποῦ ν' ἀλλῆ τ' Ἀρκάδι,
 ἀπὸ μακρὰν νὰ σεριανᾷ Κοράκων τὸ κοπάδι,
 καὶ ὅταν ποῖο μᾶς φθάσουνε φουσέκια καὶ κανόνια
 θὰ πέσω σὰν τὸν κεραυνὸ, στὸ κάστρο, μὲ τρομπόνια,
 καὶ τῶν Χανιῶν μας κύριος, τότε ποῖο, χωρὶς ἄλλο,
 σᾶς βγάζω ἀπὸ τὴ φυλακὴ μὲ θρίαμβο μεγάλο .

Καὶ ξεύρετο, Πατέρα μου, στὸ λόγο μου θὰ μείνω,
 ἐσὲ καὶ τὴν Μαρία μου ποτὲ δὲν σᾶς ἀφήνω,
 ἂν ἦναι ν' ἀποθάνετε κι' ἐγὼ μαζύ θὰ πέσω
 καὶ μέσ' τὴ δόξα τῆ χρυσῆ, μαζύ σας θεὸ νὰ πλεύσω.
 Τότε ἡ ἱστορία μας ἄς πλέξῃ τὰ στεφάνια
 ποῦ κουβαλοῦν τοὺς ἥρωας ἕως τοὺς Οὐρανοὺς,
 τὰ τρία μας ὀνόματα μαζύ μὲ τὰ οὐράνια
 θὰ ζήσουνε ἡμίθεα σχεδὸν σὰν τοὺς Θεούς.
 γιὰ τὴν Πατρίδα του κανεῖς ὅταν πεθαίνει,
 ἀπὸ τὴν γῆν ποῦ πέθανε στὰ ὕψη ἀνεβαίνει.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Τὸ σχέδιό σου, Δημαρᾶ, καλὰ καταλαμβάνω,
 γιὰ νὰ τὸ ἐκτελέσωμε ἐγὼ τ' ἀναλαμβάνω,
 Ὅσω γιὰ τὴ Μαρία μας αὐτὴ ποῦ σὲ λατρεύει
 μέσ' τὴ καρδιά της ἐκτός σου κ' ἡ Κρήτη βασιλεύει.
 Τώρα σὲ περιμένωμε νὰ μᾶς γυρίσης πίσω
 καὶ νικητὴς μέσ' τὰ Χανιά, πρὶν καὶ τὰ μάτια κλείσω.
 Ὅγδόντα χρόνια ἔζησα σ' αὐτὸ τὸ χώμ' ἀπάνω
 καὶ χρόνια ἐπολέμησα χωρὶς νὰ ἀνασάνω,
 μὰ δὲν ἐμπόρεσα ποτὲ νὰ διῶ ἐλευθερία
 στὴν Κρήτη μου τὴν δυστυχῆ! Πάντ' αὐτὰ τὰ θηρία
 ἐσπάραξαν τὴν Μάνα μας τὴ λατρευτὴ Πατρίδα,
 καὶ ὅλες τῆς ἐλπίδες μου μιὰ μιὰ νὰ πέφτουν εἶδα,
 καὶ τί λοιπὸν, θὰ τὴν ἰδῶ αὐτὴ τὴ λαμπρὴ μέρα
 μὲ τὴ γαλάζια καὶ λευκὴ μέσ' τὰ Χανιά παντιέρα;
 Μόνος ἐγὼ ἀπέμεινα ἀπὸ τοὺς Κωσταράδες,
 πατέρας γυοὶ καὶ ἀνεψιοί, μὲ ὅλες τῆς ἀράδες
 τῶν συγγενῶν, πεθάνανε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
 μὲ τὴ χανιζάρα τῶν Κρητῶν, περίφημο μαχαίρι,
 Κι' ὅταν ἐμπρὸς στοὺς τάφους των περνοῦν οἱ διαβάτες,
 ὅσοι πιστεύουν τὸ Χριστὸ παραμεροῦν στὴς στράτες,

σταυροκοποῦνται λέγοντες, αὐτ' εἶν οἱ Κωσταράδες
ποῦ πέσανε μαχόμενοι μὲ μαύρους Τουρκαλάδες.
Μόνος ἐγὼ ἀπέμεινα νὰ ζῶ, ἀπὸ τοὺς τόσους
καὶ ἐφοβούμουν Δημαρᾶ, μὴ πέσ' ἀπὸ τοὺς κόπους
καὶ ἀποθάνω ἔξαφνα ἀπάνω σὲ κρεββάτι,
ἀντὶ νὰ πέσω, σάν κι' αὐτοὺς μὲ τοῦ πολέμου τ' ἄτι,
μὰ ὁ Θεὸς μου σ' ἔφερε καὶ τώρα ποῖὰ δὲν τρέμω,
τὸ σῶμα μου δὲν θὰ γενῆ τὸ θῦμα τῶν ἀνέμων
μὰ μαχαιριά, γὰρ μὰ βολιὰ καὶ μὲ θὰ ῥίξῃ κάτω,
κι' ἀπ' ὅλη μου τὴ γενεὰ δὲν πάγω παρακάτω.
Μὰ τὸ κορίτσι μου σ' ἔσὲ ἀφήνω, Δημαρᾶ μου,
αὐτ' εἶν ἡ διαθήκη μου γὰρ σὲ παλληκαρᾶ μου,
αὐτὸ θὰ μένη ὄρφανό.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Ἡ Κρήτ' εἶν ἡ Μητέρα,
καὶ σύζυγον τὸν Δημαρᾶ θὰ νάχη κι' ὡς Πατέρα :
γιατὶ γὰρ μὲ ἡ κόρη σου, διαμάντι τῆς καρδιάς μου,
λατρεῖα εἶναι πρωϊνὴ καὶ ἄστρο τῆς βραδείας μου.

ΜΑΡΙΑ

Τὸ ξεύρεις ἡ Μαρία σου τὸ πόσον σὲ λατρεύει,
αὐτὸς ὁ Ἥλιος γὰρ ἐμὲ ποτέ δὲν βασιλεύει,
Ἄλλ' ὄσω κι' ἂν σ' ἀγάπησα, σὺ ποῦ μοῦ δίδεις φῶτα.
τὴν Κρήτη, τὴν Μητέρα μας, πρέπει νὰ διοῦμε πρώτα,
κι' ἂν ἦν ἀνάγκη Δημαρᾶ κι' ἐγὼ νὰ ἀποθάνω
τὸν ἔρωτα θυσίαν μου, εἰς τὴν Πατρίδα κάνω,
καὶ μὲ τουφέκι καὶ σπαθί, ζωσμένο παλληκάρι,
θὰ βγῆ καὶ ἡ Μαρία σου κοντὰ στὸ λεοντάρι ·
Μέσα στῆς μάχης τὴ βοή, καὶ τῆς φωτιᾶς τὸν κρότο
ἂν ἦν ποτέ καὶ σὲ ἰδῶ κοντὰ νὰ πέσης πρῶτο,

σ' ὠρκίζομαι στήν πίστι μου νά μὴ σοῦ ἐπιζήσω
καὶ θάνατο στὸ πλάγι σου ἀμέσως νά ζητήσω.
Γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν μας καὶ τὴν γλυκεῖα Πατρίδα
ἂν τύχη, ὅ μὴ γένοιτο, καὶ δὲν μᾶς μείν' ἐλπίδα,
Ἔλα καὶ πάλιν Δημαρᾶ μαζὺ νά ὠρκισθοῦμε
ποτὲ ζωῆς τὰ στέφανα στήν κεφαλὴ νά διοῦμε,
παρὰ μαζὺ νά πέσωμε μέσα στοὺς Τούρκους μόνοι,
κι' ἂν ἦναι ν' ἀποθάνωμε ἅς ἀποθάνωμ' ὅλοι!
Κάμε τὸν ὄρκον Δημαρᾶ πάνω στήν Παναγία.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Σὰν ποῦ σὲ βλέπω, κόρη μου, σ' ὠρκίζομαι Μαρία,
καὶ μέσ' τὴ κυανόλευκο κι' οἱ δυὸ ἀγκαλιασμένοι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Κι' ὅλη ἡ ψυχὴ μου, τέκνα μου, εἶναι συγκινημένη,
καὶ δὲν μπορῶ νά ὀμιλῶ γιατί τὰ δάκρυα μου
μοῦ δείχνουνε τὸ αἷμα μου ποῦ χουνε τὰ παιδιὰ μου.
Ἔλα κοντὰ Μαρία μου, ἔλα νά σὲ φιλήσω,
καὶ σ' ἤρωα μου Δημαρᾶ ἔλα νά σ' εὐλογήσω.

.....
Εὐλογημένοι καὶ οἱ δυὸ νά εἴσαστε παιδιὰ μου,
καὶ ὁ Θεός, ὁ δίκαιος, ποῦ βλέπει τὴν καρδιά μου,
ἅς βοηθήσῃ καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ τῶρ' ἅς χωρισθοῦμε,
πήγαινε πίσω Δημαρᾶ: στή μάχη θά βρεθοῦμε,
καὶ τώρα σὺ Μαρία μου ζύμωσε τὴν ψυχὴ σου,
γιατὶ στὰ χέρια σου βαστᾷς τὴν τύχη τῆς φυλῆς σου.

ΑΥΔΑΙΑ

Διακοπὴ μόνον ἑνὸς ἢ δύο λεπτῶν καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνοίγει
μὲ τὴν αὐτὴν σκηνοθεσίαν.

Σκηνή II.

Εἶναι πρῶτ', χαράγματα, εἰς τὴν αἵθουσαν ὅπου ἔλαβε
χῶραν ἢ προηγουμένη σκηνή, εὐρίσκεται μόνος ὁ Κωσταράς.
Ἡ Γυφτοπούλα εἰσέρχεται φορτωμένη ἄνθη τὰ ὅποια ῥίπτει
εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κωσταρά.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Ὁ ἥλιος ἂν τὰ βουνὰ ἀκόμη δὲν προβῆκε
κί ἡ Γυφτοπούλα πρόφθασε καὶ μέσ' τὴν πόλι' μπῆκε;
στὰ πόδια μου ἐσώρευσεσ λουλούδια μυρωδάτα,
καὶ τί προλέγεις σήμερα; τραγοῦδα τὰ μαντάτα.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

Καιρὸ δὲν ἔχω σήμερα, γέρω μου, γὰ τραγοῦδια
τὴν κόρη σου θέλω νὰ διῶ γι' αὐτὴ ναι τὰ λουλούδια.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Μαρία μου, Μαρία μου, ἔλα καὶ σὲ ζητοῦνε,
ἂν δὲν κοιμᾷσε ἔλα δῶ κάτι θὰ σοῦ εἰποῦνε,
ἡ Γυφτοπούλα πρόφθασε ἀπὸ τοὺς κάμπους ἔξω,
σοῦ φέρνει ἄνθη τοῦ βουνοῦ,

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

(εἰς τὴν Μαρίαν εἰσερχομένην)

στεφάνια νὰ σοῦ πλέξω,
καὶ νὰ σοῦ πῶ πῶς γείτονες τώρα ποῦ ἤθελα ν' ἄλθω
ἐπῆγαν κ' εἶπαν στὸν Ῥεδῆφ τοῦ Δημαρᾶ τὸ ἄθλο,

καὶ δὲν θ' ἀργήσουν νὰ φανοῦν ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι του
 κι' ὄλ' οἱ κακοῦργοι τοῦ Πασᾶ μὲ τὴν διαταγή του,
 καὶ ἔτρεξα κι' ἐπρόφθασα νὰ σὲ παρακαλέσω
 νὰ ἐνδυθῆς τὰ ροῦχα μου, καὶ ἀπ' τὴν πόλιν ἔξω
 νὰ βγῆς, χρυσὴ κοροῦλα μου, πρὶν καὶ προφθάσουν τοῦτοι,
 γιὰτ' εἶναι κίνδυνος πολὺς νὰ πέσης μέσ' τῆς Τουρκίαι.

ΜΑΡΙΑ

Τὰ δέχομαι τὰ στέφανα ποῦ θὰ μοῦ πλέξης, κόρη
 γιὰτ' εἶναι τῆς Πατρίδος μας λουλουδι ἀπὸ τὰ ὄρη,
 κι' ἂν ξαναδιῆς τὸν Δημαρᾶ, ποῦ βγῆκε ἀπὸ τὴν πόλι,
 πὲς του πῶς ἦ Μαρία του δική του εἶναι ὄλη,
 πὲς του πῶς ἦ Μαρία του ποτὲ δὲν θὰ τουρκέψη,
 καὶ ἂν περάση στὸν Πασᾶ ποτέ του τέτοια σκέψη,
 φαρμάκι μόνη της θὰ πιῆ, κι' ἀφοῦ θέλεις μιὰ χάρι
 νὰ κάμης εἰς τὴν φίλη σου, τὴν δυστυχή Μαρία,
 δός της φαρμάκι ἀπ' τὰ βουνά, δός της γιὰ νὰ τὸ πάρη
 φαρμακωμένο βότανο, γιὰ κάθε σωτηρία,
 καὶ θὰ τὸ ἔχω φυλακτὸ γιὰ μιὰ ἀνάγκη μόνο.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

Πάρε αὐτὸ τὸ βότανο, πεθαίνεις χωρὶς πόνο.

ΜΑΡΙΑ

(λαμβάνουσα)

Σ' εὐχαριστῶ καὶ τώρα ποιὰ τοὺς Τούρκους δὲν φοβοῦμαι,
 ἄς ἔλθουνε μὲ τ' ἄρματα καὶ μέσα δῶ ἄς μποῦνε.
 Μὰ σὺ ποιὰ εἶσε Χαϊρέ; δὲν μοιάζεις Τουρκοπούλα
 τὸ ὄνομά σου μοναχὰ ἔχει αὐτὴ τὴ χάρι.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

Ἐγὼ δὲν εἶμαι Τούρκισα μὰ οὔτε Γυφτοπούλα,
 εἶμαι κ' ἐγὼ χριστιανή; πασαῖς μέ εἶχε πάρει,
 καὶ μέσα στὸ χαρέμι του τριῶν χρονῶν ἐμπήκα,
 ἕξι χρονῶ, σὰν ἔμαθα ποιά ἦταν ἡ γεννειά μου,
 μονάχη μου ἐξέφυγα, ἀπὸ τὴν πόλιν βγήκα,
 καὶ ἀπὸ τότε στὰ βουνὰ γυρίζω, κ' ἡ φωλειά μου,
 εἶν ἡ σπηλιές μεσ' τοὺς κρημινοὺς, τὰ δένδρα πὸτ' ἀνθίζουν,
 καὶ στὰ νερὰ ποῦ πλένομαι νεραΐδες μουρμουρίζουν.
 Μὰ ξεύρετο Μαρία μου μιὰ μέρα θὰ νὰ ἔλθῃ
 ὁποῦ ὀλάκερ' ἡ Τουρκιά ἀπ' ἔδωνά θ' ἀπέλθῃ,
 καὶ τότε ποιά ἡ Χαϊρέ τὰ ῥοῦχα τῆς θὰ σχίσῃ,
 γιατί κι' αὐτὴ Χριστιανὴ ἔζησε καὶ θὰ ζήσῃ.

ΜΑΡΙΑ

Μὰ νὰ, Πατέρα, ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι, χαιρετοῦνε,
 Χαϊρε, καλὴ μου Χαϊρέ, πάλι θ' ἀνταμωθοῦμε.

ΑΥΛΑΙΑ

Σκηνὴ III.

Ἡ σκηνὴ αὕτη λαμβάνει γῶραν εἰς τὰ Χανιά. Εὐρισκό-
 μεθα εἰς τὴν μεγάλην Πλατεῖαν: Εἰς τὸ ἔν μέρος αὐτῆς ἡ σκηνὴ
 τοῦ Ρεδῆφ Πασᾶ. Αἱ φυλακαὶ εὐρίσκονται ἀπέναντι ἐπὶ τῆς
 δίας Πλατείας. Ὅτε σηκώνεται ἡ αὐλαία ὁ Ῥεδῆφ Πασᾶς εἶναι

καθισμένος ἔξω τῆς σκηνῆς του ἐπὶ τουρκικοῦ ἐδωλίου· εἶναι σοβαρὸς καὶ ἀνήσυχος· σηκώνεται καὶ κάμνει βήματὰ τινά.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

(μόνος)

Δυὸ Κόσμοι πολεμοῦσανε εἴκοσι πέντε χρόνια
 γιὰ νὰ μπορέση ἡ Τουρκιὰ νὰ πάρ᾽ αὐτὴν τὴν Κρήτη,
 ἀπὸ τῆ μιὰ ἢ Βενετιὰ μ᾽ ἱππότες καὶ κανόνια,
 κι᾽ ἀπὸ τὴν ἄλλην οἱ στρατοὶ τοῦ κρατεοῦ Προφήτη.
 Κι᾽ ἀφοῦ λοιπὸν τὴν πήραμεν μὲ φοβερὴ θυσία,
 ἦτο τῆς τύχης μου γραφτό, ἐγὼ νὰ πολεμάω
 μ᾽ αὐτοὺς τοὺς κλέφτας τοῦ βουνοῦ: μ᾽ δόλακερη Ἀσία
 δὲν μπόρεσα τὸν Δημαρᾶ ἀκόμη νὰ τὸν φάω!
 Καὶ δὲν ἀρκεῖ ποῦ μ᾽ ἔκλεισε σ᾽ αὐτὸ τὸ Κάστρο μέσα
 μὰ ἔχει καὶ τὴν αὐθάδειαν νᾶρχεται: ἐδῶ πέρα,
 κι᾽ ἐνῶ στὰ χέρια μου κρατῶ στρατοὺς καὶ τόσα μέσα,
 περιγέλαει τὸν Ῥεδηφ αὐτὸς νύκτα καὶ μέρα·
 Ἄχ! φθάνει ποιά, ὄχι ποτέ, αὐτὰ δὲν ὑποφέρω!
 κι᾽ ἀφοῦ τὸν καταλάβομεν ἀπ᾽ τοῦ Κωστᾶ τὰ λόγια
 δεμένο μέσα στὰ χανιὰ τὸν Δημαρᾶ θὰ φέρω·
 γιατί αὐτὸς ἂν ἀγαπᾷ τοῦ Κωσταρᾶ τὴν κόρη,
 δὲν θὰ ἔναι τόσο δύσκολο καὶ νὰ τὸν πιάσω τώρα·
 ἂν μέσ᾽ τοὺς κάμπους δὲν μπορῶ οὐδὲ μέσα στὰ ὄρη
 νὰ τὸν ζυγῶσ᾽ ὅμως ἐδῶ μπορῶ μέσα στὴ χῶρα,
 κι᾽ ἀφοῦ βαστῶ στὰ χέρια μου τὴν εὐμορφη Μαρία
 θὰ πιάσω καὶ τὸν ἐραστὴν: κι᾽ ὅσω γι᾽ αὐτὸν τὸν σφάζω,
 Ὅταν τῆς Κρήτης δαμασθοῦν τὰ ἄγρια θηρία,
 τότε καὶ στὸ Σουλτᾶνο μου αὐτὴν τὴν κόρη τάξω·
 γιατί στὴν Πόλι μόν᾽ αὐτὰ περνοῦνε, στὸ Παλάτι,
 καὶ γιὰ ν᾽ ἀνέβω ὑψηλὰ στοῦ Παδισᾶχ τὸ ἄτι,
 πρέπει κανεῖς καὶ κόλακας καὶ τίποτ᾽ ἄλλο νᾶναι,

Μὰ γὼ γιὰ τὴν Τουρκία μου θὰ παίξω τὸ παιχνῆδι,
χωρὶς ν' ἀφῆσ' ἄλλον Πασᾶ κ' ἄλλους, γὰ τῆνε φᾶνε
ἐγὼ μονάχος θ' ἰ γενῶ τοῦ Παλιτιοῦ τὸ φεῖδι -

.....
Μὰ νά, μοῦ φέρνουν τώρ' ἐδῶ, τὸν γέρω Κωσταρᾶ
κι' ἄς δοῦμε τί θὰ μᾶς εἶπῃ γι' αὐτὰ τοῦ Δημαρᾶ.

Ὁ ἀστυνόμος Ἀλῆς, ἀκολουθούμενος ἀπὸ Τούρκους στρα-
τιῶτας φέρει ἐμπρὸς εἰς τὸν Ῥεδῆφ Πασᾶν τὸν Γέρω Κωσταρᾶ
καὶ τὴν κόρην του Μαρίαν (Ἡ τελευταῖα μένει ὀπισθεν τῶν
στρατιωτῶν, ὁ δὲ Ἀλῆς ὀδηγεῖ τὸν Κωσταρᾶν ἐμπρὸς).

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Τί κάμν' ὁ Γέρω-Κωσταρᾶς;

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

σὲ προσκυνᾶ Πασᾶ μου -

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Εἶδες κανένα ὄνειρο;

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

ἔμένα τ' ὄνειρά μου
εἶναι ὀλίγα, μὰ ἐφῆς εἶδα πῶς μέσ' τὴν πόλι
μπῆκε μεγάλος ἀητὸς καὶ τὴν σεριάνισ' ὄλη,
καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐπέταξε ξανὰ στὸν Ψηλορείτη.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Τὰ παραμύθια ἄρησ' τα, καὶ πές μ' ἀπὸ τὴν Κρήτη
 στὸ σπῆτι σου τί γύρευε ὁ Δημαρᾶς, ποῦ ἦλθε ;
 αὐτὸς μέσα στὸ κάστρο μου ἐμβήκε καὶ ἐξῆλθε
 ἀφοῦ πρῶτα μοῦ ἔσφαξε δυὸ τρεῖς ἀπ' τοὺς δικούς μου,
 καὶ δὲν τὸ κάνω ζήτημα γιὰ τοὺς δυὸ τρεῖς πιστούς μου,
 Μὰ κείνο ποῦ ἀπὸ ἐσέ θέλω νὰ μάθω τώρα
 εἶν' τὸ γιατί ὁ Δημαρᾶς ἦλθε μέσα στῆ χῶρα,
 καὶ γιὰ ποιὰ σχέδια κρυφὰ τοῦ ἔγεινες γιατίακι ;
 λέγε λοιπὸν καὶ γρήγορα,

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

νὰ σκέπτουσιν λιγάκι

θὰ καταλάβαινες Πασᾶ, πῶς αὐτὰ ποῦ φοβᾶσε
 λόγον δὲν ἔχουν ἐντελῶς, ἥσυχος νὰ κοιμᾶσε,
 γιατί ὁ Κωσταρᾶς ποιὲ δὲν βάζει στὸ κεφάλι
 μὲ τὸν Σουλτάνον πῶς μπορεῖ καὶ σένα νὰ τὰ βγάλῃ·
 ὁ Δημαρᾶς, ἂν ψές τ' ἀργὰ ἐμπῆκε μέσ' τὴ πόλι
 ἦλθε ἀπλῶς γιὰ νὰ ἰδῇ τοῦ Κωσταρᾶ τὴν κόρη,
 εἶναι, θὰ τ' ὄχες ἀκουστό, ἀρῶαβωνιαστικός της,
 κι' ὁ Δημαρᾶς ἠθέλησε νὰ δείξῃ καὶ πιστός της·
 αὐτὴν τὴν τρέλλα του ἐγὼ πολὺ κακῶς τὴν κρίνω,
 δὲν ἔλειμα νὰ τοῦ τὸ πῶ καὶ νὰ τὸν κατακρίνω,

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Θὰ ἐξετάσω γέροντα τοῦ Δημαρᾶ τὴν προᾶξι,
 ἂν ἦναι σὰν ποῦ σὺ τὰ λές δὲν θέλω σὲ πειράξει.
 Ἄλῃ, τὸν γέρω πήγαινε στὴ φυλακὴ τὰ Πόλι,
 καὶ φέρτε μου ἐδῶ μπροστὰ τοῦ Κωσταρᾶ τὴν κόρη.

Ἄλῃς εἰσέρχεται μὲ τοὺς στρατιῶτας καὶ ὀδηγεῖ τὸν Κωσταρᾶ ἔξ ἄλλου, φέρουν ἔμπρὸς εἰς τὸν Πασᾶ τὴν Μαρίαν.

(Ἐν ἀρχῇ σιωπῇ ὁ Ρεδῆφ τὴν κυτᾶζει μετὰ προσοχῆς καὶ θαυμωμοῦ διὰ τὴν ὀφαιότητά της).

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Κάθε ματιὰ παρθενικὴ εἶναι γλυκὸ λουλοῦδι
ποῦ κόπεις μέσα στὸ μπαξέ καὶ μουσικῆς τραγοῦδι.
Ἔλα κοντὰ Μαρία μου μὲ τὸ κομψὸ κορμί σου
νὰ δῶ μέσ' τὰ ματάκια σου τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σου
καὶ νὰ μοῦ πῆς τὸ μυστικόν.

ΑΔΗΣ (εἰσερχόμενος)

Μὴ Γυφτοπούλα μένει
ἔξ' ἀπ' ἐδῶ, καὶ νὰ σᾶς διῆ, ἐφέντημ' ἐπιμένει,
«γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ Πασᾶ νὰ τοῦ μιλήσω πρέπει,»
«τὸ πράγμα,» λέγ', «ἀναβολὴ καμμιά δὲν ἐπιτρέπει.»

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Τὴν Γυφτοπούλα φέρ' ἐδῶ καὶ πάρε τὴν Μαρία,
γιατὶ ποιὸς ξέρει πάλ' Ἀλῆ τί κάμαν τὰ θηρία.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

(εἰσερχομένη)

Ἐζήτησα νὰ σέ ἰδῶ.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

ποιὰ εἶσ' ἐσύ; τί θέλεις;

ΓΥΦΤΟΠΟΥΔΑ

Ἐγὼ τί θέλω θὰ σοῦ πῶ, καὶ νὰ τὸ προᾶξης μέλεις,
αὐτὴν ποῦ ἔβαλες στὸ νοῦ καὶ πάλιν νὰ πειράξης,
τ' ὦραϊο τὸ πουλάκι μου ποῦ θέλεις νὰ σπαράξης,
γιὰ νὰ τὸ κίμης θῦμα σου καθῶς ἔκαμες κι' ἄλλα,
π' αὐτὸ τῆς βρύσης τὸ νερὸ δὲν θὰ νὰ πιῆς μιὰ στάλα ·
ἀπ' τὸ ἀγαπημένο μου τῆς Κωσταρᾶ Μαρία!!
τὸ κεφαλάκι τὸ χουσοῦ, οὔτε καὶ τρίχα μία,
νὰ μὴ σοῦ ἔμψη εἰς τὸ νοῦ, Πασᾶ, πὼς θὰ ἐγγίξης,
καὶ στοῦ ἀνέμου τὴν πνοὴ τὰ λόγια μου μὴ ὄξεις,
γιατὶ τὸ θέλω, τ' ἀπαιτῶ.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

ποιά σε οὐ γιὰ νὰ τολμᾶς
στὸν φοβερὸ ῥεδῆφ Πασᾶ τέτοια λόγια νὰ μιλάς.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΔΑ

Ὅταν εἰς τὸ Παλάτι σου μικρὴ ἑκατοικοῦσα,
τὴν εὐμορφη τὴν Σμαραγδῶ, τὴν μάνα μου θρηνοῦσα,
καὶ σὰν τρελλὴ ἐφώναζα παντοῦ γιὰ νὰ τὴν εὔρω
κι' ἐξέφυγα ἔξι χρονῶ, στὰ ὄρη.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Ἄχ, τὸ ξεύρω
καὶ εἶσε σὺ ἢ Χαῖρέ! χρόνια σὲ ἐζητοῦσα,
τὸ ἔξυπνο μουτράκι σου τρελλὰ τὸ ἀγαποῦσα,
καὶ μοῦ ῥύγες ἔξαφνικά! Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω
Χαῖρέ.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΔΑ

Ἦχι, Χαῖρὲ δὲν εἶμαι, σὺ ὀπίσω,

Ἐγὼ δὲν εἶμαι κόρη σου, μὰ κόρη τοῦ ἔχθρου σου
τοῦ περιφήμου Λαγκαδά, ποῦ ἔβαλες μέσ' τὸ νοῦ σου
νὰ κλέψης τὴν γυναῖκά του τὴν εὖμορφη Σμαράγδα,
κ' ἐκεῖνον τὸν ἔσκότωσες ἀνάνδρως σὲ χαράδρα:

Τοῦ εἶχες δώσει καὶ χαρτὶ καὶ λόγον τῆς τιμῆς σου,
μὰ σὺ Ῥεδῆφ ἐμιούζωσες λόγον κ' ὑπογραφή σου,
κ' ἀφοῦ μᾶς τὸν ἔσκότωσες ἔκλειρες τὴν μητέρα
καὶ σκλάβα σου τὴν κλειδώσες τὴν ἴδια ἡμέρα
μέσ' τὸ χαρέμι σου μ' ἐμέ, τριῶν χρόνῳ παιδάκι·
αὐτὰ θυμήσου τα Ῥεδῆφ, θυμήσου τα λιγάκι!
καὶ ὅταν στὸν Σουλτιάνον σου ἔστειλες τὴν Σμαράγδα,
τότε κ' ἐγὼ σοῦ ξέφυγα, καὶ ἀπὸ τὸτ' ἀλάργα
μέσ' τὰ βουνά μου περλατῶ μ' ἐλευθεριᾶς ἀγέρι,
καὶ μέσ' τὰ δένδρα πτερυγῶ ὡσὰν τὸ περιστέρι,
χριστιανούς μου βοηθῶ, κ' αὐτοὺς μὴ τοὺς πειράζεις,
γέρους, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, γιατί τοὺς θυσιάζεις;
Ἄν μέσ' τῆς φλέβες σου γυρνᾷ τὸ Τούρκικο τὸ αἷμα,
νὰ μὲ φοβᾷσε βρὲ Ῥεδῆφ, καὶ δὲν σοῦ λέγω ψέμμα,
γιατὶ ἐγὼ τοῦ Παλατιοῦ τὰ μυστικὰ γνωρίζω,
τοὺς σκοτεινοὺς σου λογισμοὺς μαζύ σου τοὺς ὀρίζω.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Ἄχ, φθάνει ποιὰ αὐτὰ ποῦ λὲς πρόσεξε, σοῦ τὸ λέγω,
καὶ ἂν θυμώσω, κάμιστο τὸ τέλος σου προλέγω.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΔΑ

Δὲν μὲ τρομάζεις σὺ Ῥεδῆφ μ' αὐτὲς τῆς ἀπειλές σου,
μέσ' τὸ χαρέμι σου συχνὰ ἐγὼ μπῆκα καὶ ἔβγηκα,

καὶ ξεύρ' ἀπ' τῆ Χανούμισσα τῆς ποιὸ κρυφῆς δουλειῆς σου,
τὰ σχέδια σου τοῦ Ἄξιζ στα χέρια μου εὗρηκα,
καὶ σήμερα, ἐὰν ποτὲ τολμῆσης νὰ ἐγγίσης
καὶ τρίχ' ἀκομα κεφαλῆς τῆς φίλης μου Μαρίας,
εἰς τὸν Σουλτάνο τὸν Ἄξιζ θὰ πᾶνε αἱ εἰδήσεις,
καὶ τὰ ἐπίχειρα καὶ σὺ θὰ λάβῃς τῆς κακίας.

Αχ! ξεύρω τώρα σκέπτεσε κ' ἐμένα νὰ σκοτώθῃς,
μὰ ἀπὸ σὲ ὑπογραφῆς δὲν πέρνω, τῆς μουνζώνεις,
τὰ ἔγγραφα σου τ' ἄδωκα, καὶ ἄλλοι τὰ κρατοῦνε,
καὶ ἂν ἐγγίσης τρίχα μου τὰ ἔγγραφα πετοῦνε
καὶ μόνα τους θὰ πάγουνε στα χέρια τοῦ Ἄξιζι,
καὶ τότε τὸ κεφάλι σου πεντάρα δὲν ἀξίζει.

Σὲ χαιρετῶ Ῥεδῆφ Πασᾶ, μὰ πρόσεξε σὲ λέγω
οὔτε μὰ τρίχα τῆς Μαρῆς! καὶ τώρα, ἀντίο φεύγω.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

(μόνος).

Λοιπὸν αὐτὴ ἡ Χαῖρὲ κρατεῖ τὰ μυστικά μου,
πλερώνω σήμερα ἀκριβὰ ἀρχαῖα σφάλματά μου,
μὰ δὲν πειράζει· ὁ Ῥεδῆφ τρόπους πολλοὺς γνωρίζει
καὶ δὲν ἀφείνει Κρητικὰ ποτὲ νὰ τὸν ὀρίξῃ·
τώρα χρειάζεται ἀλεποῦ νὰ γείνω, γιὰ τὴν ὥρα,
ἂν θέλω τοῦ Σουλτάνου μου νὰ κυβερνῶ τὴν χώρα.
Ἄλῃ, Ἄλῃ, φέρε μ' ἐδῶ, καὶ πάλιν, τὴν Μαρία.

(Εἰσάγεται ἡ Μαρία ἀπὸ τὸν Ἄλῃν).

Ο ΡΕΔΗΦ (ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Μαρίαν)

Μήπως καὶ σὺ μέσ' τὰ Χανιὰ ζητεῖς ἐλευθερία;
δὲν ξεύρεις πῶς τοῦ Δημαρᾶ θὰ πέση τὸ κεφάλι,
θὰ προσκυνήσουν ὅλοι τους οἱ Κρητικοὶ καὶ πάλιν,
καὶ εἶναι κρῖμα κόρη μου, τέτοι' ὠμορφο λουλοῦδι

πρόσκαιρο σήμερα ν' ἀκοῦξ τοῦ Δημαρᾶ τραγοῦδι.
Ξέχασ' αὐτὸν κ' ἔλα σ' ἐμέ βασίλισσα σὲ κάνω,
ἀπ' ὅλες τῆς χανούμισσες θὰ ἦσε ποιὸ ἀπάνω,
βασίλισσα μέσ' τὸ μπαξέ τοῦ παλατιοῦ μου ὅλου
τὸ στέμμ' αὐτὸ τὸ Τούρκικο μὴ φοβηθῆς καθόλου,
θὰ τὸ σκεπάση ὁ Ῥεδῆφ διαμάντι ἀπὸ τὴν Πόλη,
κι' ἀπ' ὅλα τὸ καλλίτερο: μὲ τὴν καρδιά του ὅλη.

ΜΑΡΙΑ

Πασᾶ μου, ἀκουσες ποτὲ σωστὴ Κρητικοποῦλα
νὰ ἀρνηθῆ τὸ ἔθνος της, νὰ γίνῃ Τουρκοποῦλα;
καὶ πῶς; σὺ ἐφαντάστικες ἢ Κωσταρᾶ Μαρία,
ποῦ ζῆ γιὰ τὴν Πατρίδα της καὶ τὴν Ἐλευθερία,
μπορεῖ μιὰ μέρα ν' ἀρνηθῆ ὅλα τὰ περασμένα
γιὰ νὰ σοῦ γείνη Τούρκισσα! Ἀλλοίμονον σ' ἐσένα,
καὶ ποιὸ ξυπνο σ' ἐθάῤῥοιμουν καὶ ποιὸ πονηρεμένο:
Μὰ τὸ μυαλὸ τὸ τουρκικὸ πτωχὸ ἔναι τὸ καῦμένο,
καὶ δὲν ἐπίστευα ποτέ, πῶς γιὰ τέτοιες κουβέντες
θὰ ἔχανες τὰ λόγια σου: Ἐγὼ μὲ τοὺς λεβέντες,
σὰν κειὸ τῆς Κρήτης σήμερα τὸ τρομερὸ λιοντάρι,
μὲ τέτοιους ἐρωτεύομαι! κι' αὐτὸ τὸ παλληκάρι
ὁ ἦρωσ μου ὁ Δημαρᾶς, εἶν' ἀῤῥαβωνιαστικὸς μου
μόνον αὐτός, στὸν κόσμ' αὐτὸν θὰ ἦναι καὶ ἴδικός μου.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Μὰ μὴ νομίζεις, Μαριώ, πῶς θὰ σοῦ τὸν ἀφήσω,
θὰ μοῦ τὸν πιάσουν ζωντανό, κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὸν σβύσω.

ΜΑΡΙΑ

Μὰ κι' ὁ Ῥεδῆφ ἀπ' τὰ Χανιά ποτὲ του δὲν προβάλλει,
γιατ' ἂν τὸν διῆ ὁ Δημαρᾶς τοῦ πέρνει τὸ κεφάλι.

ΡΕΔΗΦ

Μὰ πῶς ἐσὺ σ' ἐμὲ τολμᾷς νὰ λέγῃς τέτοια λόγια
ποῦ μὴ νὰ δώσω διαταγὴ σοῦ ψάλλον μοιρολόγια.

ΜΑΡΙΑ

Ξεύρω 'Ρεδῆφ πῶς δι' ἐμὲ σάβανο ἐτοιμάσεις
μ' αὐτὸ χιλιάκις προτιμῶ παρὰ νὰ μ' ἀτιμάζῃς,
δὲν σὲ φοβοῦμ' ἐγὼ Πασᾶ, σέ, τοῦ Σουλτάνου σκλάβε,
καὶ τὸ κεφάλι μ' ἂν τοῦ πᾶς ἀπλοῦ ῥουσφετί λάβε,
μὰ μὴ πιστεύσης ζωντανὴ ἐμὲ πῶς θὰ ζαπτήσης,
οὔτε πῶς τῇ Μαρία σὺ μπορεῖς ποτέ ν' ἐγγίσης,
Μόνος ὁ Μέγας ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριός μου,
κι' ὅποιος τὸν θάνατ' ἀψηφᾷ, τὰ πρᾶγματα τοῦ Κόσμου
δὲν τὸν φοβίζουνε ποτέ, καὶ ξεύρει ἡ Μαρία
ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ 'Ρεδῆφ νὰ βοῆ ἔλευθερία.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Αὐτὰ ποῦ λὲς εἶναι λαμπρά, ἀλλὰ ἐμὲ δὲν πείθεις,
ἀδιάφορο ἂν σκέπτεσε ἐγὼ πῶς εἶμ' εὐήθης,
Κόρη γιὰ σέ, πρὸς τὸ παρόν, κακοὺς σκοποὺς δὲν ἔχω
Ὅσο γιὰ τὸν Πατέρα σου τὰς ἀποδείξεις ἔχω,
ἤξεύρω πῶς τοῦ Δημαρᾶ εἶναι κρυφὸ γιγατάκι,
γι' αὐτὸ θὰ τὸν κρεμάσουνε στὸ κάστρο σὲ λιγάκι.

ΜΑΡΙΑ

Αὐτὰ ποῦ σοῦ 'πανε Πασᾶ γιὰ τὸν Πατέρα ν' ψέμμα,
καὶ μὴ βουτᾶς τὰ χέρια σου ἀδίκως μέσ' τὸ αἷμα.
ὁ Δημαρᾶς μονάχος του καὶ χωρὶς τὸν Πατέρα
τοῦ Κάστρου σου τὰ μυστικά τὰ πείρε πέρα πέρα,
ἂν μπῆκε χθὲς μέσ' τὰ Χανιά γι' αὐτὸ μονάχα μπῆκε,
στὸ σπῆτι μας μὴ πέρασε γιὰ νὰ μὲ διῆ, κ' ἐβγῆκε.

Τώρα σκοπεύ' ὁ Δημαρᾶς, τ' ὠρκίσθη στὸ Σταυρό του,
νὰ πέση αὐριον ἐδῶ μὲ ὄλο τὸ στρατό του,
κανόνια μπόμπες καὶ φωτιὲς ὄλ' ἔχει ἐτοιμάσει
κ' ἀνάγκ' ἄλ' τὸν πατέρα μου δὲν εἶχε γιὰ νὰ δρῶσι.
Τρέμε τον τώρα σὺ Πασᾶ, γιατί τὸ λεοντάρι,
μ' ἀσάλτο, μεσ' τὴν Πόλι σου τὰ Κάστρα σου θὰ πάρη,
κ' ἂν θὲς νὰ σώσης τὴν ζωὴ, λάβε καὶ προφυλάξεις.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ

Καλὰ τὸ λὲν πῶς μυστικά, ἂν θέλῃς νὰ φυλάξης
ποτέ εἰς τὴν γυναίκα σου νὰ μὴ τὰ κοινωνήσης.
Σ' εὐχαριστῶ Μαρία μου γι' αὐτὲς σου τὲς εἰδήσεις,
καὶ τώρα ποῦ κατάλαβα ὅλα τὰ σχέδιά τους
κ' οἱ Κρητικοὶ τοὺς Τούρκους μου δὲν θὰ βρουν ἀδυνάτους.
Σ' εὐχαριστῶ καὶ πήγαινε στὸ σπῆτι σου Μαρία,
γι' αὐτὰ ποῦ μοῦ' πες σοῦ χρωστῶ κ' ἐγὼ ἔλευθερία.
Ὅσο γιὰ τὸν Πατέρα σου θὰ τὸν κρατήσ' ἀκόμα,
καὶ βλέπομεν ἀργώτερα.

ΜΑΡΙΑ

Στὸ Κρητικὸ τὸ χῶμα
δὲν μοῦ' μειν' ἄλλος συγγενής: μόνος του ὁ Πατέρας
δὲν ἤμπορεῖ χωρὶς ἐμὲ νὰ ζήσει νύχτας μέρας.
Ἄφοῦ Πασᾶ μοῦ' θὲς καλὸ, μιά χάρι σου ζητῶ,
στή φυλακὴ σου κλείσε με τὸ γέρο νὰ φυλάω.

ΡΕΔΗΦ ΠΑΣΑΣ (εἰς τὸν Ἄλῃ)

Ὡδήγησε τὴν κορ' αὐτή, Ἄλῃ, στή φυλακὴ σου
νὰ εὔρη τὸν Πατέρα της, κ' ἔχε τὴν προσοχὴ σου
νὰ μὴ τῆς λείψῃ τίποτα: καὶ τωρ' ἄς γρηγοροῦμε,

στά ὄπλα ὄλ' οἱ Τοῦρκοι μου! ὄλ' ἄς ἐτοιμασοῦνε,
σπαΐδες, καβαλάρηδες, τοπισίδες καὶ φαντάροι,
μέ' στό κλουβί του ὁ Ρεδήφ τὸν Δημαρᾶ θὰ πάρη.

ΑΥΔΑΙΑ

Σκηνή III.

Ἡ σκηνοθεσία αὕτη παρουσιάζει τὸ ἐσωτερικὸν τῆς φυλακῆς:
ἓνα παραθυράκι βλέπει τὴν Πλατείαν. Ἐντὸς τῆς φυλακῆς εὐ-
ρίσκεται ὁ Κωσταρᾶς μόνος, τὴν ὥραν καθ' ἣν σηκώνεται τὸ πα-
ραπέτασμα ἢ Μαρία ὠδηγουμένη ἀπὸ τὸν Ἀλῆν εἰσέρχεται εἰς
τὴν φυλακὴν· ὁ Ἀλῆς ἀποχωρεῖ — Πατὴρ καὶ κόρη μένουσι μόνοι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ (ἐναγκαλιζόμενος τὴν Μαρίαν)

Καλῶς τὴν κόρη μου ἐδῶ τὴν πολυαγαπημένη,
δὲν ἦτανε μικρὸ κακὸ, γιὰ σένα τὴν καϋμένη,
ν' ἄχης νὰ κάμης με' αὐτὸν τὸν ἄγριο Ρεδίφ,
Λοιπὸν τὰ ἐκατάφερες; γέλασες τὸν ἐρίφ;
αὐτὸν τὸν τρομερό Πασᾶ, τὸν μαῦρο σὰν τὸν Ἄδη
τὸν κλείδωσες με' στά Χανιά ὡς ποῦ ν' ἄλλῃ τ' Ἀρκάδι;

ΜΑΡΙΑ

Τὸν τρώμαξα, Πατέρα μου, καὶ στά Χανιά θὰ μείνη,
τὸν ἤρωμα μας Δημαρᾶ μέσα θὰ περιμείνη,
καὶ τρέμοντας νὰ μὴ φανῇ ὁ τρομερὸς ἐχθρὸς του
τρεῖς μέρες, σὰν τὸ φάντασμα, θὰ τότε βλέπει ἐμπρὸς του

κι' ὅταν φανῆ τ' Ἀρκάδι μας, τὸ ξακουστὸ καρῖαβι,
θὰ εἶναι ποιο πολὺ ἀργὰ γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ
τότε καὶ ὁ περιήρημος, ὁ ἥρωος Δημοσῶς μας,
δείχνει καὶ πάλιν στὸν Ρεδῆφ τὶ λένε τὰ παιδιὰ μας.
Μὰ τί' ν' αὐτὸ τὸ βοηθό; οἱ βάρβαροι φωνάζουν
πῶς ἦλθε πάλ' ἡ ὥρα των τοὺς χριστιανοὺς νὰ σφάζουν,
Τὴν φυλακὴ κυκλώσανε μὲ ὅπλα Μουσουλμάνοι
καὶ μοιάζει πῶς γιὰ μᾶς ἐδῶ ὁ ὄχλος ἔξεμάνει.

(Ἄλῃς εἰσέρχεται)

ΚΩΣΤΑΡΑΣ (ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ἄλῃ)

Ἔλα Ἄλῃ νὰ μᾶς εἰπῆς, τί ἔξω κεῖ συμβαίνει;
γιατὶ φωνάζει ὁ λαός; καὶ ποιὸς τὸν ξετρελλαίνει;

ΑΔΗΣ

Νά, ὅλοι σηκοθήκανε καὶ πάλι στὸ ποδάρι,
Ὁ ὄχλος τὸ κεφάλι σου γυρεύει νὰ τὸ πάρῃ
καὶ νὰ τὸ ῥίξῃ στὰ σκυλλιά: ἂν ὁ Πασῶς τὸ δώσῃ,
ὁ κάθε Μουσουλμάνος μας θὰ θέλῃ νὰ σκοτώσῃ,
καὶ τότε μέσα στὰ Χανιὰ τέτοιο κακὸ θὰ γείνη
ποῦ ἀπὸ αἶς τοὺς ἄπιστους κανένας δὲν θὰ μείνῃ.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Μὰ βλέπω πῶς καὶ σὺ Ἄλῃ, τὰ ἴδια μυαλὰ ἔχεις
καὶ πῶς καὶ σὺ φανατικὰ μ' αὐτοὺς μᾶς κατατρέχεις.

ΑΔΗΣ

Μὰ γιατί τάχατες κ' ἐγὼ νᾶμαι στοὺς πέντε δρομοὺς.
Ἔνα σπιτάκι στὰ Χανιά, ἕνα μπαξέε στοὺς λόγκους,
ὀλίγ' ἀπὸ τὸ αἷμα σας μπορεῖ νὰ μου τὰ δώσῃ-

καθένας εἰς τὸν κόσμ' αὐτὸ ζητεῖ νὰ μεγαλώσῃ
 κι' ἂν κραζῆ τὸν Προφήτη του γι' αὐτὸ τὸ κάνει μόνω.
 Ἐγὼ γιὰ τὸν Μεμέτη μας ποτέ μου δὲν ὠμόνω
 παρὰ μὲ τὴν ἐλπίδ' αὐτὴ πῶς κάτι θὰ κερδίσω,
 καὶ σὰν κι' ἐσῶς, στὸν κόσμ' αὐτὸν, καλλίτερα νὰ ζήσω.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Ὁραῖοι εἶν οἱ λόγοι σου, φιλόσοφος μοῦ μοιάζεις,
 καὶ ψέγματα δὲν εἶν αὐτὰ ποῦ σὺ μοῦ κουβεντιάζεις.
 Μὰ κύτ' ἄπ τὸ παράθυρο, οἱ Τοῦρκοι σου φιλοῦνται,
 Τὶ εἶναι πάλι; τί ν' αὐτὰ καὶ ἀδελφοποιοῦνται;
 Τρέξε Ἀλῆ καὶ μάθε τα, κι' ἔλα πάλι πίσω,
 νὰ μᾶς εἰπῆς τὰ τρέχοντα, κι' ἐγὼ θὰ σ' ἀνταμείψω.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ (εἰς τὴν Μαρίαν)

Κύταξε κόρη μου Μαρή, μεσ' τὴ παραφορὰ τους
 οἱ Τοῦρκοι τρελλαθήκανε, βλέπω, ἀπ' τὴ χαρὰ τους
 καὶ τρέχουν, καὶ χορεύουνε! γιὰ μας κακὰ μαντάτα
 μοῦ φαίνεται Μαρία μου πῶς εἶναι ὅλα ταῦτα:
 Σήγουρα εἶδησι κακὰ γιὰ μας θὰ ἔχουν πάρει!
 Ἡ γέφυρή μου ἢ καρδιὰ τρέμει ὡσὰν τὸ ψάρι.

ΜΑΡΙΑ

Αὐτὸ εἶναι, Πατέρα μου, θυμᾶσε ἓνα βράδυ,
 ὅταν οἱ Τοῦρκοι μάθανε πῶς ἔπεσε τ' Ἀρχάδι,
 ἐκεῖνο τὸ περίφημο τῆς Κρήτης Μοναστηρίου
 ποῦ στὸν ἀγέρα σάλταρε μὲ τόσους του μαρτύροι,
 κι' ὅπου οἱ νέοι ἤρωες, καθὼς στὸ Μεσολόγγι
 σὰν τὰ θεορὰ ποῦ ξεμυτοῦν' πό μέσ' ἀπὸ τὶς λόγγοι
 ὠρμήσανε κι' ἐβγήκανε μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι,
 Ὅταν ὁ ἥρωας Δημαρᾶς πρόφθασε μέστ' ἀσκέρι

καὶ πληγωμένους ἔπεσε, χωρὶς κὰν νὰ μπορέσῃ
 τὰ χίλια γυναικόπαιδα νὰ βγάλ' ἀπὸ τὴ μέση,
 κ' ὅταν οἱ Τούρκ' ἐθέριεψαν κ' ἐβούτησαν στὸ αἶμα
 ποῦ ἔτρεχε σὰν ποταμὸς, σὰν τοῦ Βοσπόρου ῥέμμα,
 τότε κ' ἔμεῖς μεσ' τὰ Χαγιά, σὰν τώρα κλειδωμένοι
 ἀκούσαμεν φωνές, χαρές, κ' οἱ Τούρκοι τρελλαμένοι
 ἔτρεχανε σὰ σήμερα, κ' ἔπεζαν τὰ νταβούλια,
 μὲ τ' ἄρματα στὰ χέρια τους μαχαίρια καὶ κουμπούρια -
 καὶ σήμερα, Πατέρα μου τὶ ἐτοιμάζ' ἡ Μοῖρα;
 αὐτὴ τῶν Τούρκων ἦ χαρὰ κακὴ γιὰ μᾶς πλημμύρα,
 καὶ ποιὸς ἦξεύρ' ἡ τύχη μας τὶ θὰ νὰ φέρῃ πάλι
 εἰς τῶν ἀνδρείων μας Κρητῶν τὸ δύστηχο κεφάλι.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

'Αλήθεια' ναι παιδάκι μόν, μᾶς κατατρέχ' ἡ Τύχη,
 αὐτὴ παντοῦ ἐμπόδια μᾶς ἔβαλε καὶ τείχη.
 Μὰ κ' ἡ δικὴ μας θέλησι εἶναι σὰν τὸ ντουβάρι
 καὶ τὴ βαστᾷ στὰ δόντια του τὸ Κρητικὸ λιοντάρι.
 Μ' αὐτήνα μας τὴ θέλησι ἡ νίκη εἶναι δική μας
 γιὰτὶ ἡ θέλησις νικᾷ, κ' ἀνήκει στὴ φυλὴ μας.
 'Αδιάφορο ἔαν ἔμεῖς πέσωμε μεσ' τὴ μάχη
 καὶ πρὶν ἔμᾶς σκοτώθηκαν ἦρωες Τουρκομάχοι,
 καὶ ἂν αὐτοὶ ἀπέθαναν γιὰ τὴν γλυκειὰ Πατρίδα
 ἀφῆκαν μεσ' τὰ στήθια μας ἥρωικὴ μερίδα·
 ἄς ἀποθάνωμεν λοιπὸν καὶ μεῖς σὰν παλληκάρια,
 καὶ μὲ αὐτὴν τὴν θέλησι θὰ γεννηθοῦν λιοντάρια.

Α Λ Η Σ (εἰσερχόμενος καὶ χαίρων)

Τὴν πάθατε γέρω-Κοστᾶ, πάει ἡ ἐλευθερία!
 σᾶς τὴν ἐπήραμεν ἔμεῖς μαζὺ καὶ ἡ Ἄγγλια:
 Ὁ Χόβαρ τὴν Ἑλλάδα σας τὴν ἔβαλε στὸ μπλόκο

οὔτε βαπόρι ποιοῦ θὰ δῆς, μὰ οὔτε βάρκας φλόκο.
Κι' ἀπὸ τῆ Σύρα στὸ Μωριᾶ, κι' ἀπ' τὸ Μωριᾶ στὴ Κρήτη
οὔτε βελόνας θὰ περνᾶ μιὰ ἄτσαλένια μύτη,
κι' ἀφοῦ σήμερ' ἐχάθηκε ἡ ἐπανάστασις σας
μαζὺ μ' αὐτὴν θὲ νὰ χαθῆ τώρα καὶ ζωὴ σας.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Πῶς εἶν ἀλήθεια αὐτὰ ποῦ λές γιὰ τὸν Χόβιάρ πιστεύω,
τὴν δόξαν τοῦ ἀπίστ' αὐτοῦ ὅμως δὲν τὴν ζηλεύω:
Ὅσον γιὰ τὴν Ἀγγλίαν σας αὐτὸ μὴ τὸ πιστεύσης,
καὶ φιλελεύθερος λαὸς δὲν θέλει παραινήσεις.
Ποτὲ ὁ Ἀγγλος μὲ σκλαβιά δὲν ἔκαμε φιλία,
κι' ἀκόμη ὀλιγώτερον μὲ σὰν κ' ἐσᾶς θηρία,
Ἀφοῦ ὅμως ἐχάθηκε, τώρα ποιοῦ, καθ' ἐλπίδα,
ἅς ἀποθάνωμεν ἡμεῖς ἐδῶ γιὰ τὴν Πατρίδα

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Δημοραῆς' πεσχέθηκε μαζὺ μας ν' ἀποθάνη,
κι' ἐντὸς ὀλίγου στὰ Χανιά ὁ Ἦρωσ μου θὰ φθάνη.
Ἄς περιμένωμεν λοιπὸν, νὰ δεῖξωμεν καὶ πάλι
πῶς ξεύρουν ν' ἀποθνήσκουνε οἱ Κρηῖτες μεσ' τὴν πάλη.

ΑΥΔΑΙΑ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΙΤΗ

Σκηνή I.

Ἡ σκηνοθεσία παρουσιάζει τὸ στρατόπεδον τῶν Κρητῶν (ἢ ἰδίᾳ σκηνοθεσία τῆς 1ης πράξεως καὶ 1ης σκηνῆς: δηλαδὴ βουνὰ καὶ αἱ δύο σκηναὶ τοῦ Κόρακα καὶ τοῦ Κριαρῆ).

ΚΟΡΑΚΑΣ

Ἐκ τῆς Ἰδης τὸ βουνὸ ἀπόψε οἱ Θεοὶ μας ἀστροπελέκια ῥίχνανε πάνω στὴ κεφαλὴ μας, φουρτοῦνα ἦτο τρομερὴ: ὁ ἄνεμος βογγοῦσε καὶ τὸ νησι ὀλάκερο στὰ βάθρα του κουνοῦσε, πάνω στὰ γκρέμια, σὰν θεριὰ τὰ κύματα π' ὠρμοῦσαν ὡς τοῦ βουνοῦ τὶς κορυφὲς ἀνέβαιναν κ' ἐσποῦσαν. Κ' ἐμεῖς ἐπεριμέναμε γιὰ νὰ φανῇ τ' Ἀρκάδι μὰ στ' Ἀκρωτήρι οἱ σκοποὶ δὲν εἶδαν τὸ σημάδι, τοὺς φάνηκε μὸν' ν' ἄκουσαν κανόνια νὰ βαροῦνε μὲ τ' Οὐρανοῦ τοὺς κερανοὺς σύγχρονα νὰ βροντοῦνε. Ὁ Δημαρᾶς ἀνήσυχος ἔφυγε γιὰ νὰ μάθῃ καὶ σὲ ὀλίγο, ἀρχηγέ, ἐδῶ πάλι θὲ ν' ἄλλῃ.

ΚΡΙΑΡΗΣ

Ὅταν προτῆτερ' ἔκαμνα τὸ γύρο τῶν σκοπῶν μας, π' ὅλη τὴν νύκτα φύλαγαν μεσ' τὸ στρατόπεδό μας, ἀντίκρισ' ἓνα δυστυχῆ, ποῦ μὲ' στὴν τρικυμία

ἤμπόρσε ἀπ' τὰ Χανιά νὰ ἔβγη μὲ τῆ βία,
 καὶ νὰ μᾶς ἔλθῃ ὡς ἐδῶ, γιὰ νὰ μᾶς φέρῃ εἰδήσεις.
 Πῶς εἶχε χάσῃ ἐνόμησα πρῶτα καὶ τὰς αἰσθήσεις,
 γιὰτ' ἀπ τὸ κρού, τῆ βροχῆ καὶ τὲς πληγὲς στὸ σῶμα
 βουβὸς ἦταν, ἡ γλῶσσα του εἶχε πιασθῆ ἀκόμα,
 ἀλλ' ἐπὶ τέλους μίλησε μᾶς εἶπε, πῶς στὴν πόλι
 μεσ' τὰ Χανιά, σὰν τοὺς τρελλοὺς οἱ Μουσουλμάνοι ὄλοι,
 γηρεῦαντ' τοὺς χριστιανοὺς νὰ σφάζουν, τὰ θηρία,
 Τὸν Κωσταρά στὴ φυλακὴ ἔχουν μὲ τῆ Μαρία,
 καὶ ζητοῦν τῶρ' ἀπ' τὸν Πασᾶ τοὺς δυὸ τοὺς νὰ κρεμάσουν,
 κι' ἂν πάρουνε τὴν ἄδεια, βεβαίως θεὸ νὰ σφάζουν
 καὶ τοὺς λοιποὺς χριστιανοὺς ποῦ βρίσκονται κλεισμένοι,
 στὰ χέρια τοὺς μέσ' τὰ Χανιά, γυμνοί, δυστυχιμένοι.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Μὴν ἀπορῆς, Κριάρη μου, οἱ Τοῦρκοι' ὅταν θυμώνουν,
 εἶναι θηρί' ἀνήμερα, μὲ τὴν σφαγὴ τελειώνουν,
 καὶ σὰν τὸ κῦμα ποῦ ὠρμᾶ καὶ σπᾶνει μεσ' τοὺς βράχους
 ὠρμοῦνε στοὺς Χριστιανοὺς ὅταν τοὺς βροῦν μονάχους,
 τοὺς σφάζουν, μεσ' τὸ αἷμα τοὺς τὰ χέρια τους βουτοῦνε,
 φανατισμένοι, τὰ σκυλιὰ, κανένα δὲν ἀκοῦνε.

ΚΡΙΑΡΗΣ

Ὁ Δημαρᾶς μᾶς ἔρχεται.

ΔΗΜΑΡΑΣ (ἐρχόμενος καὶ ὑψώνων τοὺς βραχίονας)

Πάνω στὸν Ψηλορείτη
 δὲν μᾶς ἀπόμειναν Θεοί! δυστυχιμένη Κρήτη,
 κάθε ἐλπίς ἐχάθηκε, ἐλπίς ἐλευθεριᾶς σου,
 χρόνια καὶ πάλιν θὰ φορῆς τὰ μαῦρα τῆς σκλαβιάς σου.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Τὶ τρέχει; τὶ ἀλέγεινε; μὰ λέγε Δημαρᾶ μου;
τὸ αἷμα μου σταμάτησε, ἐπάγωσ' ἢ καρδιά μου!

ΔΗΜΑΡΑΣ

Κλάψτε σεῖς βράχοι τῶν Σφακιῶν στὸ αἷμα βουτημένοι,
Κλάψτε βουνὰ τῆς Κρήτης μου, κρατῆρες ἠποκαμένοι,
Ἦρωες δὲν θὰ ζοῦν ποιὰ μέσα εἰς τὲς σπηλιές σας,
Μόν' κόρακες θὰ κροῦζουνε πάνω στῆς κορυφές σας,
Κλάψτε γιὰτ' ἢ καρδιά μου μαύρ' εἶναι σὰν τὸν Ἄδη,
μέσα σ' αὐτήνα τὴ νυχτιὰ ἐχάθηκε τ' Ἀρκαδί!
Φουρτοῦνα ἦταν, τὸ πουλὶ ἔφευγε τὰ γεράκια,
καὶ μεσ' τὰ στήθια τ' ἀνοιτιά, ποῦ τὰ ἔρωγαν φαρμάκια,
Εἶχε τὸ δύστινο πουλὶ τροφὴ γιὰ τὰ παιδιὰ του,
καὶ νὰ προφθάση πέταγε νὰ φθάση στὴ φωλιά του,
Τῆς πτέρυγες του ἄπλωνε μεσ' τὴν ἀνεμοζάλη,
καὶ ἔφευγε σὰν ἀστραπὴ πρὶν τὸ προφθάσουν πάλι
γεράκια ποῦ τὸ κυνηγᾶν ἀπὸ ἐψὲς τὸ βράδυ,
μέσα στὴ νύκτα, ἀρχηγοί, ἐχάθηκε τ' Ἀρκαδί.
Ἄπὸ τῆ Σύρα μπόρεσε νὰ βγῆ τὸ καραβάκι,
ὁ Χόβαρ τὸ κυνήγαε: τὸ χάνει σὲ λιγάνι:
Μεσ' τὴ φουρτοῦνα ποῦ βογγᾶ μέσα στὰ μαύρα κίτη,
τὸ πλοῖο μας ἐγλύστησε, τραβίει γιὰ τὴν Κρήτη.
Μὰ ὁ καιοῦργος ὁ Χόβαρ τὸ Ἴζεντὶν προστάττει,
γιὰτ' εἶναι τὸ ταχύτερο τοῦ ἔξωμότῃ ἄτι,
Κόψ' του τὸ δρόμο τ' Ἀρκαδιοῦ πρὸς τὰ Σφακιὰ θὰ πάγη
κι' ἐγὼ μὲ τὴν Ἀρμάδα μου ἔρχομαι πρὶν σᾶς φάγη.
Καὶ ἔφυγε τὸ Ἴζεντὶν καὶ κυνηγᾶ τ' Ἀρκαδί,
καὶ μεσ' τὸ πόρτο τῶν Σφακιῶν τὸ πρόφθασε τὸ βράδυ.
Ποῦ πᾶς Ἀρκαδί μου ἐσύ, ἄσπρο μου περιστέρι
ἐδῶ καράβια πνίγονται, καὶ σὺ δὲν ἔχεις ταῖρι,

Μεσ' τῆς φουρτούνας τὰ νερὰ μέσα στῆ συμφορὰ μας
τὰ ἀστροπέβολα ζητᾶς γὰ σώσης στῆ ξηρὰ μας.

Κ' ἐνῶ βροντᾶ ὁ Οὐρανὸς καὶ ὄχν' ἀστροπελέκια,
πάνω στὴν γῆν ἀκούονται κανόνια καὶ τουφέκια.

Τὸ Ἴζεντιν ἐπρόφθασε, κ' ὁ Κουρεντῆς φωνάζει
«Τούρκον νὰ μὴν ἀφήσετε, ὅλοι σι' ἀσάλτο», κρᾶζει.

Κ' οἱ Ἕλληνες ὠρμήσανε μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια
καὶ τῶν Σπετσῶν τὰ ἄγρια ὀνομαστὰ μαχαίρια.

Ποῦ εἶσε σὺ ἔξακουστέ, ἐσὺ Λάμπρε Κατσώνη
σένα ποῦ ἔτρεμ' ἢ Τουρκιὰ τίς περασμένοι χρόνοι,

Ἔλα καὶ πάλιν νὰ ἰδῆς Ἕλληνες πῶς πεθαίνουν
καὶ σ' τὰ καράβια τῶν ἐχθρῶν μ' ἀσάλτο πῶς ἐμβαίνουν.

Τὰ δύο καράβια σμίξανε, ἐγένηκαν τὸ ἓνα
τοὺς Τούρκους μεσ' τὸ Ἴζεντιν τοὺς σφάζουν ἓνα ἓνα,

κ' οἱ Σφρακιανοὶ νομίσανε πῶς τέλεψε ἡ μάχη,

Μὰ νέες πάλι κανονιὲς ἀντήχησαν στίς βραχοί,

Κ' ἦταν ὁ Χόβαρ ποῦ ἴφθανε μ' ὄλην του τὴν Ἀρμάδα,
καὶ ἄναβε σ' Ἀρκαδί μας ἀθάνατη λαμπαδα.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Ἄφοῦ τ' Ἀρκαδί χάθηκε ἐλπίς ποῖο δὲν θὰ μένει
καὶ τὴν ἐλευθερία μας τὴν ἔχεις γιὰ χαμένη;

Ποῦ ἦναι ἦρω Δημαρᾶ τοῦ λιονταριοῦ τὰ νόχια
ἐκεῖνα ποῦ ἐξέσχίζαν τὰ Τούρκικα τὰ στήθια;

ΔΗΜΑΡΑΣ

Μὴ σκιαζεσθε κ' ὁ Δημαρᾶς ἀκόμη δὲν πεθαίνει,
κ' ἴσια στὴ πόλι τῶν Χανιώ μὲ τὸ μαχαίρι μπαίνει.

Ἐλάτε παλληκάρια μου, ἐλάτε ν' ὀρκισθοῦμε

τοὺς ἦρωας τοῦ Ἀρκαδιοῦ ναύτας νὰ μιμηθοῦμε.

Ἄν οἱ Θεοὶ μᾶς πήρανε τώρα τ' ἀστροπελέκια

ἂν δὲν μᾶς ἔμειναν φωτιᾶς κανόνια καὶ τουφέκια.
 Ἔχομι ἀκόμα τῶν Κρητῶν τὰ τρομερὰ μαχαίρια
 ποῦ μόν' οἱ Κρηῖτες ξέρουνε νὰ τὰ κρατοῦν στὰ χέρια,
 αὐτὰ ναι τῶν Πατέρων μας τὰ ξακουστὰ χαντζάρια
 ποῦ τὰ κεφάλια τῶν Τουρκῶν ἐκόβαν σὰν κλωνάρια.
 Ἐλᾶτε παλληκάρια μου, ἐλᾶτε, ξεσπαθῶστε
 κι' ἐπάνω στὸ κεφάλι μου τὸν ὄρκον σας νὰ δῶστε.
 « Εἰς τὰ Χανιά μὲ τὸ Σταυρὸ καὶ Κρητικὴ ἀνδρεία, »
 > Σήμερον ἀποθνήσκομεν γιὰ τὴν Ἐλευθερία. >

Ὁ Δημαρχᾶς καὶ οἱ στρατιῶται του, οἵτινες ὅλοι εἶχον ξεσπαθῶση
 καὶ ὄρκισθῆ, ἐπαναλαμβάνοντες τοὺς δύο τελευταίους στίχους, ἀναχωροῦν
 ἐκ τῆς σκηνῆς, μένουσιν δὲ μόνοι οἱ Κόρακας καὶ ὁ Κριάρης.

ΚΟΡΑΚΑΣ

Οἱ ἥρωες ποῦ ἔφυγαν πάγουσιν γιὰ ν' ἀποθάνουν,
 Εἰς τὴν Πατρίδα τὴν ζωὴ θυσία ἂν τὴν κάνουν,
 δὲν ἔπρεπ' ὁ Κριάρης μου τὸν Δημαρχᾶ ν' ἀφήσῃ
 μέσα στὸ Κάστρο τῶν Χανιωτῶ τὸ αἷμα του νὰ χύσῃ
 μαζὺ μὲ τὰ καλλίτερα τῆς Κρήτης παλληκάρια,
 χωρὶς κανένα διάφορο χάνονται τὰ λιοντάρια.

ΚΡΙΑΡΗΣ

Τὸ αἷμα τῶν ἡρώων μας στ' ἄδικα δὲν θὰ πάγῃ,
 αὐτὸ τὸ αἷμα τὴν Τουρκιά μὰ μέρα θὰ τὴν φάγῃ,
 ἂν ὁ Χοβὰρ μπλοκάρῃσῃ τὰ κρητικὰ νερά μας,
 ἀπ' τὴν Ἑλλάδ' ἂν μπόρῃσῃ κι' ἔκοψῃ τὰ φτερά μας,
 τοῦτο θὰ πῆ πῶς στὸ παρόν, ὁ πόλεμος ἐσώθη,
 καὶ πῶς γιὰ χρόνι' ὁ τόπος μας ἐκ νέου ἐσικλαβῶθη.
 Μ' αὐτὸ τὸ αἷμα τῶν Κρητῶν ποῦ τρέχει μεστ' αὐλάκια,
 τὰ νεογνὰ ποῦ πέφτουνε τῆς Κρήτης τὰ πουλάκια,

εἶναι τροφή ποῦ δίδομε γιὰ τὴν Ἐλευθερία,
 καὶ σπόρος ποῦ φυτεύομε γιὰ μέλλουσα ἀνδρεία.
 Ἡ Κρήτη δὲν ἀπέθανε! θὰ ξαναρχίσῃ πάλι
 καὶ μιὰν ἡμέρα τὴν Τουρκιὰ στὰ πόδια της θὰ βάλῃ
 αὐτὸ τὸ αἷμα σήμερα ποῦ χύνεται στὴν Κρήτη,
 θὰ νὰ γεννήσῃ ἓνα Θεό, ποῦ ἀπ' τὸν Ψηλορείτη,
 θὰ πάγῃ ὡς τὸν Ὀλυμπο νὰ ξαναβρῆ τὸν Δία,
 καὶ ὅλη τὴν Ἑλλάδα μας θὰ τήνε κάμῃ μία.
 Αὐτὸς θὰ εἶναι ἓνας Θεός, ἓνας Θεός μεγάλος,
 ποῦ σὰν κι' αὐτὸν δὲν θα φανῆ στὸν κόσμον ποτέ ἄλλος,
 καὶ τὴν Ἑλλάδα μας αὐτός, ἀφοῦ μᾶς τήνε σώσῃ,
 ἕως στὰ ὕψη τ' Οὐρανοῦ μεγάλη θὰ ὑψώσῃ.
 Ἄφες λοιπὸν τοῦ Δημαρᾶ τὰ νέα παλληκάρια,
 νὰ ἀποθάνουν σήμερα σὰν Κρητικὰ λιοντάρια.

ΑΥΔΑΙΑ

Σκηνή II.

Ἡ σκηνοθεσία αὕτη παρουσιάζει ἓνα χαράκωμα τέτραγο-
 νοιδές, (redoute), τοῦ Φρουρίου τῶν Χαγιῶν τὸ ὁποῖον κυριευθὲν
 ἀπὸ τοὺς Κρητας εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Ὅταν ἀνοίγει ἡ σκηνή ὁ Δημαρᾶς μὲ στρατιῶτας του καὶ
 τοὺς ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπελευθερωθέντας ἤδη Γέρο-Κωσταρᾶν καὶ
 Μαρίαν εὐρίσκονται εἰς τὸ χαράκωμα. Ἐκτὸς τῆς σκηνῆς ἀκού-
 ονται προστάγματα Κρητικῆς περιπόλου καὶ ἀπομεμακρυσμένοι
 πυροβολισμοί.

Ὁ Δημαρᾶς προχωρῶν καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Μαρίαν
 ἦτις στέκεται πλησίον του.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Λαὸς ἦτανε κ' ἔφυγε, σκυλιὰ κι' ἔσκορπισθῆκαν,
ὅς πᾶν νὰ ποῦν εἰς τὸν Ρεδήφ πῶς Κρητικοὶ ἐμπῆκαν
μέσα στὸ κάστρο τῶν Χανιωῶν, καὶ τώρα περιμένουν
νὰ δεῖξουνε στὸν τύραννο πῶς ξεύρουν ν' ἀποθάνουν.

ΜΑΡΙΑ

"Ὅταν ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἦλθες νὰ μᾶς γλυτώσης
κι' ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Τουρκῶν νὰ μᾶς ἐλευθερώσης
γύρο ἀπὸ τὴν φυλακὴ οἱ Μουσουλμάνοι ὄλοι
σὰν τὰ σκυλιὰ ποῦ φοβηθοῦν ἐφεῦγαν μέσ' τὴν Πόλι.
Μὰ τοῦ Ρεδήφ ὁ τακτικὸς στρατὸς θὰ νᾶλθη τώρα,
κι' ἐδῶ θὰ ἀντικρύσωμε τὴν τρομερὰ τὴν μπόρα.
Καὶ ὅταν φθάσουν, Δημαρᾶ, τὰ Τούρκικα σεφέρια
μὴ μὲ ἀφήσης ζωντανὴ στῶν Ἀλβανῶν τὰ χέρια
γιατὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Ρεδήφ σκλάβα θε νὰ μὲ λάβουν
τοὺς ἔδωκε τὴν διαταγὴ αὐτὸς νὰ μὲ συλλάβουν.
Πρὶν φθάσης μεσ' τὴ φυλακὴ ἦλθε ἡ Γυφτοπούλα,
αὐτὴ, ναι κόρη κρητικὰ καὶ χριστιανοπούλα,
κι' αὐτὴ, μοῦ ὁμολόγησε πῶς μπαίνει στὸ σεράϊ
ποῦ γὰ νὰ μάθῃ μυστικὰ πάγει καὶ τραγουδάει,
καὶ φαίνεται πῶς ὁ Ρεδήφ ἔβαλε μεσ' τὸ νοῦ του
γὰ νὰ μὲ πιάσῃ ζωντανὴ σκλάβα τοῦ σεραγιοῦ του.
Μ' ἂν καὶ φαρμάκι ἔχω' γῶ καὶ μπορῶ ν' ἀποθάνω
καλλίτερο ἂπ' τὸν Δημαρᾶ τὸ βόλιτου λαμβάνω.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Ἐσύχασε Μαρία μου, κανένας δὲν σ' ἐγγίξει,
ἐνόσω εἶμαι στὴ ζωὴ κανεῖς δὲν σὲ ὀρίζει,
κι' ἂν ἦναι ν' ἀποθάνωμε μαζὺ θὰ ξεψυχοῦμε.

ΜΑΡΙΑ

Εἰς τὸν Παράδεισο κ' οἱ δυὸ μαζίν πρέπει νὰ μποῦμε,
ἀπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου πῶς τώρα μᾶς παντρεῦαν
καὶ γύρο μας οἱ Κρητικοί, τὸν κρητικό χορευάν.
Μὰ τὰ στεφάνια ποῦ' χαμε πάνω στὸ μέτωπό μας
ἄγνωστα χέρι' ἀντάλλαξαν. Ζωὴ ἢ θάνατό μας
τὶ προμηνύει τ' ὄνειρο, ἐγὼ δὲν τὸ γνωρίζω,
μ' ἂν πρόκειται γιὰ θάνατο, τότε σὲ ξεχωρίζω
νὰ μὲ σκεπάσης μὲ βουνῶν ἀθάνατα λουλούδια,
κ' ἐνῶ μοῦ ψάλλουν τὰ παιδιὰ τῆς Κρήτης μου τραγοῦδια,
ὄψε τὴν κυανόλευκον ἐπάνω στὸ κορμί μου
σὰν ἔλαφρὰ περιστερὰ νὰ φύγη κ' ἡ ψυχὴ μου.

ΚΩΣΤΑΡΑΣ

Δὸς μου ἓνα ὄπλο, Δημαρᾶ, Τούρκους νὰ πολεμήσω
γιατὶ σὰν τοὺς προγόνους μου πρέπει νὰ ξεψυχήσω.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Πᾶρ' τὸ μαχαῖρι μου αὐτὸ εἶν ὄπλο τῶν προγόνου,
πῶς τό μεταχειρίζονται ἐσὺ τὸ ξέρεις μόνο!
Μὰ τὴν ὥρ' ἂς περιμένωμε τοὺς Τούρκους νὰ ἐλθοῦνε,
καὶ φαίνεται δὲν βιάζονται πρὶν νὰ ἐτοιμαστοῦνε
θὰ μᾶς φοβοῦντ' οἱ ἄπιστοι καὶ δὲν τολμοῦν ἀκόμα,
μὰ δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ φανῇ τ' Ἀλβανικὸ τὸ σῶμα.
Ἐμεῖς γιὰ ν' ἀποθάνωμε δὲν ἔχομαι καὶ βία,
γιατὶ ἂν ἀποθνήσκωμε μ' αὐτήν τὴν ἀνδρεία
εἶναι γιὰ μέλλον μακρυνὸ κ' ἀπέραντο ταξεῖδι,
κ' ἂν πίνωμε καὶ σήμερα φαρμάκι ἀπὸ τὸ φεῖδι
μὴ μέρω θ' ἄρθῃ ποῦ γιὰ μᾶς θὰ γράψ' ἡ ἱστορία:
ἐδῶ ἀπέθαναν αὐτοὶ γιὰ τὴν ἔλευθερία.

ΜΑΡΙΑ

“Όταν σ’ ἀκούω, Δημαρᾶ, τὰ λόγια σου θαυμάζω,
κι’ ἀπὸ τὸν θάνατο ποτὲ, κοντά σου, δὲν τρομάζω.
Δόσε μου τὴ σημαία μας, μὲ τὸ γλυκὸ της χρῶμα,
πάνω σ’ αὐτὸ τὸ ἱερὸ τὸ Κρητικὸ τὸ χῶμα,
θὰ διῆς πῶς κ’ ἡ Μαρία σου ξεύρει νὰ ἀποθαίνη,
γιὰ σένα καὶ τὴν Κρήτη της στὸν Ἄδη κατεβαίνει,
καὶ εἶναι δόξα καὶ τιμὴ σ’ ὅποιον βαστᾶ στὸ χέρι
τῆς νέας ἐκκλησίας μας τ’ ἀθάνατο ξεφτέρι.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Πάρε τὴν κυανόλευκο μὲ τὸ σταυρὸ σημαία
καὶ μεσ’ τὴ μάχη ἔμπροστά ποτὲ σου τελευταία .
Μ’ ἀκούω σάλπιγγες ἤχουν, οἱ Τοῦρκοι τώρα φθάνουν
καὶ μᾶς ζυγόνουνε παιδιά, τοὺς ἐλιγμούς τους κάνουν.
“Όλοι στὰ ξίφη, Κρητικοί, ἀπάνω στὰ σπαθιά σας
νὰ μ’ ὠρμισθῆτε ὅλοι σας, κι’ ἀπάνω στὴ καρδιά σας.
Πῶς ὅλοι θ’ ἀποθάνωμε γιὰ τὴ γλυκεῖα Πατρίδα
ἀφοῦ τοὺς Τούρκους σφάζομε μέσα στὴ καταιγίδα,
Λοιπὸν στὸν ὄρκον σας παιδιά.

ΟΛΟΙ ΟΜΟΥ

Νὰ ζήσ’ ὁ Δημαρᾶς μας,
Θάνατον ὀρκίζόμεθα ἀπάνω στὰ σπαθιά μας.

Ἀκούονται πυροβολισμοὶ καὶ ὅλοι οἱ Κρητικοὶ ἐξορμοῦν ἀπὸ
τὸ ἀνοιχτὸν μέρος τοῦ χαρακώματος· ὁ Κωσταρᾶς ὁ Δημαρᾶς, ἡ
Μαρία, ὅλοι ἐξέρχονται. Ἐπὶ τινὰ δευτερόλεπτα ἀκούονται ἔξακο-
λουθητικοὶ πυροβολισμοὶ ἔξω τοῦ χαρακώματος.

ΜΑΡΙΑ

Κρατούσα τὸ στήθος της καὶ τὴν σημαῖαν καὶ ἐπαιερχομένη εἰς τὸ
χαράκωμα μὲ τὸν Δημαρᾶν ὄσως τὴν ὑποβαστάζει.

Νά, ἀποθνήσκω Δημαρᾶ, μὰ σφαῖρα μὲ εὐρῆκε
καὶ μεσ' τὸ στήθος μου βαθειὰ αἰσθάνομαι πῶς μπῆκε -
τὴν ἔβαψε τὸ αἷμα μου τὴν Κρητικᾶ παντιέρα
καὶ στὴν κοντὴ μου τὴ ζωὴ εἶναι λαμπρὴ ἡμέρα . . .
ἔγὼ γιὰ τὴν Πατρίδα μου καὶ γιὰ τὸν Δημαρᾶ μου
Θουσία κάμνω σήμερα ὄλιγα τὴν καρδιά μου. . .
Μὰ ἀποθνήσκω, Δημαρᾶ, καὶ χάνω τὰς αἰσθήσεις .
πρὶν παραδώσω τὴν ψυχή, σὲ θέλω νὰ νικήσης,
Πάρε ἀπὸ τὰ χέρια μου τὴ γαλανὴ σημαῖα
μὲ τὴν χαντζάρα τῶν Κρητῶν τὴν τρομερὴ ὄμορφαία . . .
στευὲς Τοῦρκους πάνω ὄρησε!
(πίπτει)

ΔΗΜΑΡΑΣ (σκεπάζων αὐτὴν μὲ τὴν σημαῖαν.)

ἀπέθαν' ἡ Μαρία!

πᾶμε καὶ μεῖς στὸν θάνατο γιὰ τὴν ἐλευθερίαν,
καὶ μεσ' τὸ αἷμα τῶν Τουρκῶν, ποῦ θὲ νὰ χύσω τώρα
σβύνω κι' ἐγὼ τὸν πόνο μου τὴν τελευταία ὥρα.

Ὁ Δημαρᾶς ὄρμᾶ ἔξω τοῦ χαράκωματος ἀκούονται ἀδιά-
κοποι πυροβολισμοὶ ὕστερα ἀπὸ ἓνα λεπτὸν ὁ Δημαρᾶς ἐπανέρ-
χεται εἰς τὸ χαράκωμα, κρατῶν τὸ στήθος του καὶ πλπτων.

ΔΗΜΑΡΑΣ

Πᾶνε τὰ λεοντάρια μου! πεθάναν ἓνα ἓνα,
κοντὰ εἰς τὴν Μαρία μου μ' ἐφάγανε κι' ἐμένα.
(ἀποθνήσκει)

Ἡ Γυφτοπούλα εἰσερχομένη ἐντὸς τοῦ χαρακώματος μὲ ἄνθη πλήρεις τὰς χεῖρας.

Πέρνει τὴν σημαίαν καὶ τὴν ὄριπτε ἐπὶ τῶν σωματίων τοῦ Δημαρᾶ καὶ τῆς Μαρίας.

ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΑ

Ἡ δόξα τῶν Ἡρώων μας ποτὲ δὲν ἐμαράνθη,
κι' αὐτὰ τὰ ἅγια σας κορμιὰ ποῦ τὰ ὀαντίζω μ' ἄνθη,
μὲ δοξασμένα στέφανα θὰ μένουν ἐνωμένα
καὶ σὲ ἀθάνατη ζωὴ πάντα προωρισμένα.

Ἄν σήμερ' ἀπεθάνατε, μαζὺ καὶ τόσοι ἄλλοι
ποῦ γιὰ τὴν Κρήτη πέσανε σὰ γίγαντες μεγάλοι,
δὲν ἀπεθάνατ' Ἡρωες μὰ πάντα θὲ νὰ ζῆτε,
κι' ἀπ' τῆς Ἑλλάδος τὴν καρδιά ποτὲ δὲν θὲ νὰ βγῆτε.

Ὅποιος γιὰ τὴν πατρίδα του πεθαίνει, δὲν πεθαίνει
ἀλλὰ σὲ ἀθάνατο βουνὸ τῆς δόξης ἀναβαίνει!

ΑΥΔΑΙΑ

ΤΕΛΟΣ

ΚΟΡΑΚΑΣ

Du même auteur il sera prochainement publié l'Épopée en français «*Le Héros de la Crète*», Épopée dédiée à M. E. VENIZÉLOS.

Dans le 3me Acte du drame il est fait allusion à la venue future de ce grand chef, qui a réuni et sauvé la Grèce dans ces dernières années.

Voici ces vers :

Acte III.—Scène V.

Fin du discours de Dimaras à ses soldats au moment où ils partent tous pour accomplir l'acte héroïque.

DIMARAS

Mes jeunes compagnons, nous manquons de cartouches,
mais je vois dans vos mains ces coutelas farouches,
ces poignards des Crétois, qui très larges très longs,
fauchent les ennemis, les arbres par leurs troncs,
car ces grands coutelas servaient à nos ancêtres
pour abattre les Turcs aussi bien que les hêtres.
Relevez donc vos cœurs ô mes jeunes Crétois,
sur les remparts là bas allons planter la croix,
ce symbole sacré de gloire et d'espérance
contient tout l'avenir de notre Indépendance,
quant à nous décidés de combattre et mourir,
de l'esclavage abject allons nous affranchir.

Dimaras et ses compagnons quittent la scène; seuls les Commandants Korakas et Kriaris restent.

KORAKAS

Tous ces vaillants héros s'en vont au sacrifice,
pour une mort certaine ils rentrent dans la lice;

Pourquoi n'avez-vous pas arrêté Dimaris ?
Vous êtes son Parrain Commandant Kriaris,
la mort de ces enfants n'était plus nécessaire,
La Canée aujourd'hui n'est qu'un triste repaire
de tigres altérés d'un sang trop généreux,
et mourir à cet âge est vraiment trop affreux.

KRIARIS

Le sang de nos héros engraisse cette terre
et notre liberté sortira de la guerre :
Si maintenant Hobart a bloqué tous nos Ports,
si le Grec impuissant nous laisse sans renforts,
il ne nous reste plus qu'à mettre bas les armes
jusqu'aux grands jours prochains des futures alarmes :
Laissons ce sang Crétois couler dans les sillons,
quand la neige s'abat par d'affreux tourbillons,
les champs sont fécondés de plus belles récoltes,
à la Crète il nous faut de nouvelles révoltes,
nos braves combattants qui meurent dans nos rangs
feront surgir bientôt d'héroïques enfants,
c'est de ce sang Crétois qu'une force nouvelle
viendra nous rajeunir une Grèce plus belle,
qu'un Grand Chef à venir, de ce sol paraîtra,
à qui tout le Pays un jour se ralliera,
et c'est nous qui plus tard donnerons à la Grèce,
des futures grandeurs, et l'exemple et l'ivresse :
Répandant, aujourd'hui, tout ce sang généreux,
nos enfants, par leur mort égalent leurs aïeux.

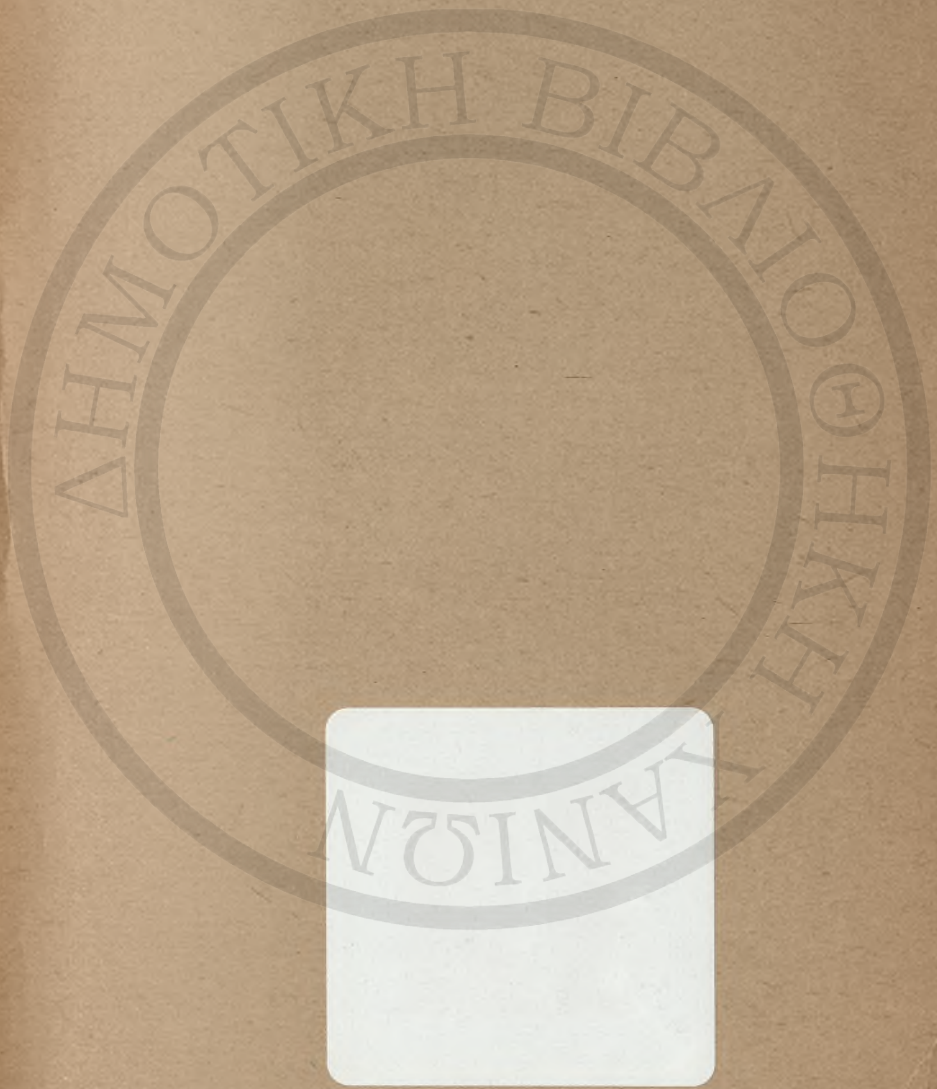

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- Σελίς 9 στίχος 6. ἀπέραντη (καὶ ὄχι ἀπέραντης).
- 9 στίχος 12. σεφέρει (καὶ ὄχι σεφέρει).
  - 13 στίχος 13. τρεῖς μέρες (καὶ ὄχι τρεῖς μέρας).
  - 15 σειρὰ 28. Τυράνων (καὶ ὄχι Τυρανῶν).
  - 16 στίχος 2. συγχρόνως δὲ ἀντήχησαν (καὶ ὄχι συγχρόνως [δὲν ἀντήχησαν]).
  - 16 στίχος 10. τὸ Κρητικὸ (καὶ ὄχι τὸ Κριτικὸ).
  - 17 σειρὰ 4. τὸ Ἐγερτήριον (καὶ ὄχι γερτήριον).
  - 23 στίχος 12. μοιρολόγια (καὶ ὄχι μορολόγια).
  - 24 στίχος 4. ἀποσταλμένος εἶναι (καὶ ὄχι εἶμαι).
  - 25 στίχος 18. καὶ μὰ τὴν Παναγία (καὶ ὄχι τὴν Παναγία).
  - 25 στίχος 20. τὸ πλάνο καὶ ὄχι τὸ πιάνο).
  - 27 στίχος 8. τὸ θῦμα τῶν ἀνέμων (καὶ ὄχι ἀνέμων).
  - 32 στίχος 14. οἱ στίχοι 14 ἕως 17 ἔχουν ὡς ἐξῆς παραληφθέντος ἐνὸς στίχου
- Περιγέλαει τὸν Ῥεδήφ αὐτὸς νύκτα καὶ μέρα
Ἄφου καὶ μεσ' τὴν πόλι μου μοῦ ψάλλει μοιρολόγια,
Ἄχ! φθάνει ποιό, ὄχι ποτέ, αὐτὰ δὲν ὑποφέρω,
κι' ἀφου τὸν καταλάβομεν ἀπ' τοῦ Κοιστὰ τὰ λόγια
- 38 στίχος 7. νὰ σκοτώνης (καὶ ὄχι νὰ σκοτώσης).

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπὸ τῆς σκηνῆς διδασκαλία τοῦ ἔργου ἄνευ τῆς ἐγγράφου ἀδείας τοῦ συγγραφέως.

ΑΛ. Σ. ΡΑΛΛΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΓΡ. 25

